

ТРАГЕДЫЯ Ў КРЫЖОЎЦЫ

Менск — горад бяз памяці. Ня раз перарывалася тутака за ХХ стагодзьдзе сувязь пакаленяй, ня ў два разы разбух ён ад патоку ўчораших вяскоўцаў, уцекачоў з раздущанага камунізмам сяля, для якіх, у выніку, любая мінуўшчына — кашмар, што трэба стрэсці з плеч навекі. Усё ў Менску мянялася. Менск беспараўнана ўмее сціраць съяды. Цяжка съцерці аднак асабісты боль. Менск за апошнія 30 гадоў спазнаў усе магчымыя пачварныя катастрофы прымесловай эпохі: выбух на радыёзаводзе, падзеньне ТУ-134 зь цвятам менскага студэнцтва, апакаліптычныя пажары, урэшце Няміга. Няўпэўненая ў сабе дзяржава ня любіць, каб заставаліся помнікі на месцы трагедыяў, за якія яна адчувае віну. Гэтай гісторыі не вывучаюць прафэсары і акадэмікі. Толькі съведкі памятаюць. Сярод гэтых гвалтам забытых трагедыяў — чыгуначная катастрофа пад Крыжоўкай. Пра яе згадвае Святлана Длатоўская.

Мне тады было 11 гадоў.

1 траўня 1977 году выдалася надзвіца мярзотным: халадча, вецер, мокры сынег. Але сынотыкі паабяцалі хуткае пацяпленыне да 24 градусаў цяпла. І сапраўды, назаўтра з раніцы выбліснула сонейка, і народ, які намёрзся на дэмманстрацыі, ірвануў дасьвяткоўваць на прыроду.

2 траўня ў лесе ля чыгуначнай станцыі Крыжоўка маладачанская кірунку яблыку не было дзе ўпасыці. Скрозь сядзелі купкі моладзі, дык на лецішчах было съвет народу. Гадзіне а 17-й началі зьбирацца дадому. Асабіціа мужыкі, бо меўся быць нейкі футбольны матч. Электрычка павінна была прыбыць недзе а 17-, але бавілася. Станцыіны будынек і пэрон былі перапоўнены. Нарэшце доўгачакана прыцягнулася... Штурм вагонаў таксама даўжыўся больш заплянаванага часу, і пасажырам з наступнай Ратамкі ўжо нічога «не съязвіла», бо вагоны былі запоўнены зыш меры, ледзьве дзіверы зачыніліся.

Той, хто не пасьпей, потым доўгі час ці дзячыў, ці праклінаў Вышніяга, узгадаўшы яго сярод савецкага съяята.

Недзе толькі ў 17.40 нарэшце перапоўненая электрычка зънялася з тармазоў, але крануцца не пасьпела: з-за павароту вылецеў пасажырскі цягнік і з усяго маху ўрэзваўся ёй у «хвост». Апошні вагон съцінёўся ў «гармонікі» і заваліўся на бок. Сэмафор паказаў зялёнае «ока, п'яны станцыйны служка хропаў сваёй старожыццю. Чаму машыніст электрычкі не паведаміў пра затрымку, засталося незразумелым.

Машыніст і яго памочнік зь цягніка пасьпелі даць па тармазах і выскачылі з кабіны, але, здаецца, забіл-

іся. З пасажырскага нікто болей сур'ёзна не пацярпел.

Я, моя маці, малодшая сястра і прадзед знаходзіліся ў тым, апошнім вагоне электрычкі. Дзядуля загінуў, мяне, як кажуць, выцягнулі з таго съвету, маці і сястра таксама моцна пацярпелі. Даведаўшыся пра здаўненне, прабабка памёрла, бацька праз некаторы час трапіў у лякарню. Наагул шок быў такі, што ў нашай сям'і гадоў 10 слова «электрычка» стараліся не ўжываць. І наша трагедыя была яшчэ на самай жудаснай. Былі яшчэ, напрыклад, бацькі-пэнсіянёры, якія не паспявалі за сваімі хлопцамі-юнакамі і ўбачылі толькі, як за сылінамі тых зачыніліся дзіверы таго злашчаснага вагону...

Я ня ведаю дакладных лічбаў. Відаць, сапраўдную колькасць пацярпелых — і то прыблізна — ведалі толькі лекары ды найвышэйшае чынавенства. І ўё было зроблена, каб больш нікто не даведаўся. Каб не «пісаваць» людзям съяята, каб не абцяжарваць юбілейнага году (1917—1977) змрочнымі падзеямі, каб не пранохалі з-за бугра, каб адмазаць кіраўніцтва чыгункі, каб не плаціць належнай кампенсацыі (нам, напрыклад, тады выдалі па 147 савецкіх рублёў на трах жывых, ды быццам бы замацаўвалі да нейкага гастроному на процілеглым канцы гораду, куды ледзьве жывыя бацькі так ні разу не дабраліся).

Прычынаў можа быць шмат. Але ж нават хаваць людзей не дазвалялі «адным масівам», вышуквалі месцінкі ў розных куточках на розных могілках. Чамусці на некаторых помніках ўжоў варам зъявіліся зусім іншыя даты съмерці.

Працяг на старонцы 6.

БУДНІ САВЕЦКІХ ГЕРОЯЎ Гісторыя Данукалава

Пэўны час таму «Наша Ніва» паведаміла пра съмерць Васіля Струпаўца, апошняга съведкі з'яўствую ў савецкіх партызанах у вёсцы Якімавічы Слонімскага раёну. «Аднак ні пры савецкай уладзе, ні пры сёньняшнім рэжыме Струпавец так і не дамогся суду над злачынцамі», — адзначыў з гэтай нагоды Сяргей Ёрш («НН», 28.02.2000). І сапраўды, судовыя працэсы супраць савецкіх катаў, накшталт працэсу Васіля Конанава ў Латвіі, уяўіць у сёньняшній Беларусі немагчыма. Пры гэтым трэба абавязкова падкрэсліць адну вельмі важную рэч: пасля заканчэння другога сусьветнага вайны праішло ўжо 55 гадоў, а ў нашай краіне так і не запанаваў рэалістычны погляд на падзеі 1941—44 г., гэта гамагічна крывавага пэрыяду ў нашай найноўшай гісторыі. А без панавання ў грамадстве гэтага погля-

Працяг на старонцы 8.

НАША НІВА

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі №18 (175) 2 траўня 2000 г.

Андрэй Хадановіч

Калі разгуляеца...

Люблю навальніцу на съята працоўных,
калі разгуляеца ў небе пярун,
а тут, на зямлі, із стыхіяй на роўных,
свой верш прамаўляе паст-гаварун.

Нябесы маланкай міргнучы дабрачынна,
вясновую злыню ўзмачнішы ўтрай,
— прамокне наскроў чарнавая дзяўчына,
прынада, прынада, май!..

Да хаты вяртаеца ўдзячная моладзь
зь дзічачых садкоў беларускіх і школ,
нібеснага бацьку ў Жыровіцах моляць,
каб шчасце ды мір панавалі вакол.

На ўсходзе даўно не здаралася путьчай,
на заходзе хутка дазволяць аборт,
а шчасны паст, не раўнучы Чцотаў,
чакае натхненяня, умыкаючы «Word».

Ён будзе пяць пра сюжэт старадаўні.
Пра іншае, дружа, пакуль памаўчы!
Як кожнага году на першага траўня,
галоўнае съята пачнецца ўначы.

Курган векавечны амаль раскапаны,
і хутка натоўп неразумных хазар,
вампры і ведзьмы, залётнікі й панны,
калёнай памкнучы на славянскі базар!

Сябрына на шабаш, бы спожыць у
кайстру, —
бязь пеледзяў чорных і белых варон.
І кожнай Мальгрэце -- асобнага Майстра,
і кожнаму Фаусту -- уласны патрон.

Шатаны, анёлы, багі, дэміюргі,
прыходзяце, нясеце дары ў дарасходу:
зямля беспасажна-чнатлівых Вальпургій
дагэтуль чакае сваі жаніхоў!

Красавік 2000

Пачалі зь перамогі

На хакейным чэмпіянаце съяету ў Пецярбургу ў мінулую нядзелью зборная Беларусі выиграла ў зборнай Украіны з лікам 7:3, а латышы прайграли швэдам 1:3. Такім чынам Беларусь у групе «А» займае першае месца. Сёня адбывацца матчы Беларусь—Латвія і Швэцыя—Украіна, а 4 траўня нашы згуляюць са швэдамі, а ўкраінцы з лаишамі.

А.К.

Падаткавікі на дарогах

Магілёўскія падаткавікі ўзяліся за прыватных таксісташ: ловяць тых, хто людзей падвозіць, а не зарэгістраваны. Падаткавікі ў цывільнім спыняюць машины, а калі кіроўца адвозіць іх і бярэ за佩服озу грошы, яго бяруть за руку і накладаюць штраф. 25 машины ужо арыштавалі, а штрафы складаюць ад 20 да 50 мінімалак. Усяго ж такім чынам падлавілі ўжо 31 кіроўцу.

Сымон Глазштэн, Магілёў

Навіны

© PDF: Kamunikat.org 2011

2 З УСЁЙ КРАІНЫ

У кожнай трэцій сям'і — машына

Паводле БелаПАНу, у асабістым карыстаныні грамадзянаў краіны знаходзіцца 2 003 694 розных транспартных сродкаў. Большасць з іх — 1 285 297 — легкавыя аўтамабілі. Апроч таго, беларусы маюць 49 168 грузавікоў, 11 597 аўтобусаў, 116 824 прычэпаў і аж 540 808 матацыклетаў. Сярод машын найбольш ВАЗаў — 395 797 адзінак ці 30,8%. Другая па папулярызасці марка — «масквіч». Ix 199 774 (15,5%). Трэцяя — «фальксваген» (117 273). Далей па папулярызасці ідуць «запарожац», «аўдзі», «опэль», «форд», «мэрсэдэс», «мазда», «БМВ», «волга», «грэно», «нісан», «ФІАТ», «таёта», «пэжо», «міцуబісы», «шкода», «хонда», «сітраен». «Ягуараў» у Беларусі зарэгістравана ўсяго 97, «лінкольнаў» — 43, «кадылякаў» — 30, а «інচанці» — ўсяго 15. А аварыяў найбольш адбылося праз «Жыгулі»: 720 летась, у якіх загінулі 196 і параненыя 817 чалавек. На другім месцы тутака «фальксвагены», з-за якіх адбылося 463 ДТЗ, загінулі 154 і паранены 529 чалавек. На трэцім — «аўдзі», далей — «опэль» і «форды». «Масквічы» ж мабыць ужо толькі лічацца, але ўсе стаяць стоец.

Больніцы закрываюцца

У лякарнях Барысава спынілі шпіталізацыю хворых. Паводле галоўнага лекара Барысаўскай гарадзкой больніцы Леаніда Чура, гэта адбываецца з-за адсутнасці сродкаў. Амаль не засталося пе-равязковых матэрыялаў і аднаразовых шпрыцоў. Людзей бяруць толькі для таго, каб прааправаць вострыя апэндыциты, цяжкія пашкоджаныні пры няшчасных здарэннях і атручваннях. Астатнім хворым адмаўляюць у дапамозе — «не памрүць, выцерпяць». Не шпіталізуюць нават інвалідаў другое сусветнае вайны. Такая сітуацыя і ў іншых месцах краіны. Між тым, паводле інфармацыі Міністэрства фінансаў, на сіяцаванье Дня перамогі выдзелілі 440 мільёнаў дэнамінаваных рублёў (каля 460 тыс. даляраў паводле рынковага курсу) — на парады і п'янкі. Напышлівае сіяцаванье выглядае

Святлана Курс

Парад у Менску, а трэніроўкі у Баранавічах

Гэтым тыднем па чатыры, вельмі нізка над горадам, наслідком самалёты-зынішчальнікі Баранавіцкай вайсковай часткі. Рыхтуюцца летуны да параду ў Менску 9 траўня. Людзі ж пужаюцца, яшчэ памятаючы, як пару гадоў таму загінуў лятын Карват, першы Герой Беларусі, ледзь адцягнуўшы падаючы зынішчальнік МіГ-29 ад вёскі Арабаўшчына, што побач з горадам.

Хто падпіша на «Нашу Ніву»?

Баранавіцкая гарадзкая бібліятэка ладзіць акцыю да Сусветнага Дня кнігі — «Падаруйце кніжні кнігу». Примаюцца ў падарунак старыя, ужо працьтываны непатрэбныя кнігі ад жыхароў гораду. Таксама кніжня шукае спонсараў, якія б падпісалі ёе на пэрыядычныя выданні ці падправілі б колькі грошай.

Руслан Равіка, Баранавічы

Азеляненне

Толькі пару дзён пратымала ся новая шыльда на фасадзе Беларускага ўніверситета культуры. Зрабілі яе не стандартным «чыгунком», а прыгожай ды вялікай, на ўесь брылек над уваходам, з заляцістымі літарамі на чырвоным тле ды танюткімі белымі стужкамі для акантоўкі зверху і зынізу. Дык камуныці вельмі не спадабалася, што паміж белымі стужкамі крху чырвонага фону засталося. Крамола! Загадалі прыбраць. І дадаць «сапраўднага нацыянальнага» колеру. І той кавалак чырвонага заляпілі зялёнай стужкай. Саблюці ініцыятывы славянскага народу.

Дзяніс Носаў

Пачырваненне

Бабруйскія ўлады па горадзе расклейлі плякаты на праста «з Днём Перамогі», а «з Днём Пер-

на гэтым тле даволі цынічна. Падобна, што нехта малады юношы распрацоўвае перад выбарамі свой традыцыйны «вэтэранска» электарат.

датэлефанаваліся да абласнога здароўядзелу. Гарадзенскі чыноўнік выслухаў скары і адказаў толькі на адну з іх: жанчыны плакалі і казалі, што няма чым карміць дзяцей, а ён паабяцаў дапаць меж уласнай бульбы. Але на наступны дзень гроши заплацілі.

А ў суседній Лідзе тымчасам паболела хворых на СНІД. За апошнія 3 тыдні хвароба знайшла яшчэ 14 ахвяраў, і агульная колькасць інфікаваных дасягнула 67 чалавек. Колькасць хворых на СНІД на Гарадзеншчыне сёлета імкліва расце. Не спадае і разгул пранцаў. Найболыш хварэюць на іх у Смаргонях.

Беларуская Асацыяцыя Рэурсавых Цэнтраў

Траўка ў пляшы

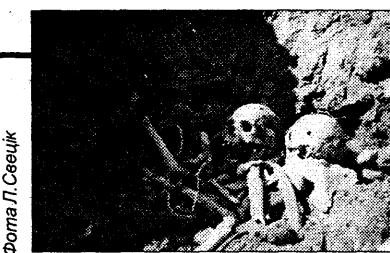
Як паведаміў БелаПАН, днімі на пераходзе «Аляксандраўка» на беларуска-украінскія мяжы затрымалі «жыгулі», у якіх была знайдзена бутля нібыта з 5 літрамі алею. Увагу памежнікаў прыцягнуў шэры кольер вадкасці. Прывыкалі, што замест алею ў бутлі — марыхуана.

Хваробы мэдыцыні

У Мастах бюджэтнікамі сталі затрымліваць заробак. Асабліва гэта адчула на сабе мэдыкі. Да гэтага дадалася яшчэ адна прырасць: гроши найперш выпложаюць начальнству, а малодшы мэдычныя персанал павінен заўсёды чакаць. Санітаркі і нянечкі вырашылі шукаць праўды. Жанчыны

27 красавіка судзьдзя Іна Шэйко вынесла папярэджанье Дзянісу Яроменку, які прыйшоў на «Чарнобыльскі шлях» з штукай, якая нагадвала міліцыянтам Лукашэнку. Кампазыцыя складалася з хакейнага шлему, прымасцаванага да шточкі (што імітавала вусы), дэзвюю накрываю ад сымтамы замест вачі і носу з пеналясту. Сам аўтар казаў у судзе, што гэта быў «творчы крык душы». Судзьдзя ж дала Яроменку папярэджанье, а ягоны твор пастанавіла канфіскаваць і зынішчыць. Хто будзе зынішчыць і дзе, агенцтва БелаПАН ня піша.

Фота: Л. Свешнік

Райкам на касыцах

Пры канцы красавіка па Крычаве папаўзьлі чуткі: каля санепідэмстанцыі хтосьці адкапаў чалавечыя косыцы, і навокал валаючыца фрагменты шкілетаў, чара-поў. Што гэта за косыцы, чаму іх так шмат і, нарэшце, хто там іх выкапаў?

На пачатку 90-х на гэтым месцы пачаў будаўніцтва мясцовы кінапракат. І тады таксама экспаваторы коўш выгарнуў мноства чалавечых парэшткаў. Будаўнікі заклалі падмурак, але з-за фінансавых цяжкасцяў рабочы на паверхні выцягнулі вялікую колькасць касыцей.

Рэч у тым, што непадалёк ад месца раскопак шмат вякоў стаяў велічны касыцёл, за якім знаходзіліся каталіцкія могілкі. Бальшавікі касыцёл узварвалі. А на месцы могілак пабудавалі пару дамоў, у адным з якіх у свой час месціцца райкам камуністычнай партыі (цяпер у ім санепідэмстанцыя), у другім будынку сёньня — дзіцячы садок №2. І яшчэ даволі вялікая плошча могілак занятая прыватнымі дамамі.

Мясцовыя ўлады пакуль не зважаюць на жудасныя раскопкі. Крычайская санепідэмстанцыя таксама яшчэ не прайвіла інтарэсусу да чалавечых парэшткаў, уладальнікі якіх памёрлі некалькі стагодзьдзяў таму мо ад якой халеры ці чумы.

Андрэй Кузьмін, Крычай

Лісты ў рэдакцыю

Што ж вы, рабяты?

Бывае ў «ЛіМе» такая рубрика: «Расчараваныя тыдні». Дык вось, хачу падзяліцца сваім асабістым «расчараваныем году». Куціла сёньня часопіс «Першыць № 2-3 за гэты год і што ж убачыла? Добрая траціна матэрыялаў — на расейскай. Ад такой не-спадзейкі нават не пачэшлы цікавыя пераклады і інтэрвю з Рыгорам Барадуліным. Адчуванне, як пасля аплівахі — і крыйдана, і злоніна, і біца не палезеш.

Капец часопісу. Траянскі конь ужо ў горадзе. Ну, сапраўды, на хаства якое! Хочае друкаваць расейскамоўных аўтараў — калі ласка, ніхто не забаране стварыць свой часопіс, дык не, трэба ўзяць ужо «раскручанае» выданне і упішчыцца туды. Праз пару гадоў будзе беларушчына тулыца ў куточку і радавацца, што месца дали. Скажаце, перабольшваю? А успомніце «Свабоду», пагартаіце «Народную волю», ды ўзрэшце вазьміце хоць бы наша гарадзкое «Бабруйскае жыццё», коліс чыста беларускамоўнае (зъместу краінця на бўдзені), а зараз — толькі адсоткаў 30 па-беларуске.

Не могу зразумець пазыцыю рэдакціі. Там жа амаль усе насы, беларускамоўныя. Ня дурыці ж яны, павінны разумець сітуацыю. Дзе іхны голас? Ня ўжо ж Падгайны і Пазняк (каторы А.Г.) маюць тады большую вагу, чым астатнія чатырынаціялісты ў два с паловай разы большую за вызначаны мінімум?

Яшчэ мноства людзей, што аддавалі нашу волю і патрэпелі ад ворагаў, атрымалі прыбаўку ад дзяржавы, г.з. ад кожнага з нас. Такім чынам сярэдні памер пэнсіі складае тры чвэрці ад працыцьвага мінімуму. І нам чамусці ня будзе сорамна. Можа тады, што мы ня пішам праектаў шчасця, а толькі слухаем, куды павядуць.

СМІ паведамляюць, што 12 траўня нас пазнаёмляць з праграмай дзеяньняў беларускага ўраду ў выкананні новага прэм'ер-міністра. Міхал Залескі

добра, калі б меў на пайгады. Дык няма ж адкуль браць, бо пратэрміноўка па страхавых адлічэннях складае ужо блізка 10% ад выплаты на наступны месец, а яны складаюць каля 60 млрд. руб. Дарэчы, і па зарплате таксама.

Ды наагул, ці варта распрацоўваць новыя систэмы назапашвання грошай на старасць, калі іх у маладосці не стае кожнаму другому працоўнаму на задавальненне элементарных патрэбай. Нездарма статыстыкі ўжо абяцаюць умоўна-сяроднім беларускаму мужчынам, што да пэнсіі ён не дажыве. Цікава, што можна сказаць пра будучыню ў тых часы, калі спажыванне паловы дзяцей ніжэйшае за працыцьвага мінімум, на сёньняшні дзень меншае за 788 руб. 20 кап. на дзень. Чым можна натхніць іхных бацькоў на пленную працу? Хіба што паведамленнем пра запушчаныя заводы і посьпехі інтэрнатаў.

Грошай на пэнсіі ўсё меней. Фонд сацыяльных абарони мае рэзэрвы на пару тыдняў. Было б

© PDF: Kamunikat.org 2011

ПРАЕКТЫ ШЧАСТЬЯ

З таямнічых глыбіняў Расеі зявіліся раптам «новыя людзі» сп. А.Іларыёна і Г.Грэф. Убачылі іх нашыя лібералы і ўзрадавалі. Вой, якай ў Маскве праграма дзеяньняў ураду на 10 гадоў — як у Гаўёла зь Піначэтам! Пасябруем, і ў нас такае будзе.

Яно можа і сапраўды, файна тая праграма, але ніводная загадкавая руская душа не адкажа, колькі за дзесяць гадоў зьменіцца ў трэцім Рыме ўрадаў і чаму. Між тым, нам гэта істотна. Адным краем Расея навекі да Беларускі прыточаная. І ці то там Ельцын з «Газпромам», ці там Путін з «Ітэрай», Расея для нас застаецца краінай сыравіны і рынкам збыту. Мусім з усімі дамаўляцца. Хоць цалавацца не авбязвока.

А з праграмамі дзеяньняў ўрадаў — як з парадамі наконт здравага жыцця: усім вядома, што рабіць, атрымліваецца ў адзінак. Вось, прыкладам, беларускія пэнсіі. Ужо дзесяць гадоў толькі гаворкі пра персаніфікаваныя ўлік

некалькі падтымлівачь сапрауды беларускія выданыі, таму падпісваю двух сваіх знаёмых на «Нашу Ніву». Падтрыцце, прапаноўваю час ад часу змянічаць на вашых старонках сьпісы з адрасамі рэгіональных выданняў кшталту «Калосіся», каб было куды дасылаць творы нашым маладым. Хай сабе там і на плоціцу ганароў, хіба ж для пачаткоўца гэта галоўнае? Не пішу ў сам «Першацьвет», бо ведаю іх адказ: спасылкі на рэфэрэндум, усе пороші, на праўы чалавека нават. Іх выбар зроблены, і мяжа прайдзена.

Святлана Пичкова, Бабруйск

Два гаспадары

Добры ў пасёлку Нарач базар — еш вэнджаныя прысмакі ды півам запіваю. Хвалі выкінуць вугра на бераг, мясцовыя прадпрымальнікі звэндзяць умомант, купляй ды на вельмі зі імтаргусія, бо тавар у іх першы сорт — дарма што рыба здохла якіч ў возеры, атручаная неядома чым. Мясцовыя гаспадары клапоцяцца пра ваш страйнік, таму і забаранілі прадаваць тую рыбу адкрыта, а вось употай можна. Леташнім жніўнем граблямі збиралі тых вугроў і паціху зарывалі ў замлю, каб на кідалася ў вочы высокаму начальству. Баяцца, што пачнечца гамонка ды дойдзе, крый Бог, да Менску, тады складуць камісю, якой тут на надта чакаюць.

На кожным кроку бітвы слоікі ды жалеза, ногі ўраз скалечыш. Возера хмызняком зарасло. Узбярэжжа Нарачы не падобнае да «Беларускага нацыянальнага парку». Трэба нешта рабіць. Забараніць, напрыклад, малочнаму камбінату і сьпіртзаводу саўгасу «Нарач» зильваць свае адкіды ў возера. Ці рабіць б, скажам, з хмызняком кошыкі — і возера чысьцейша будзе, і гроши.

Пытаюся ў галоўнага лясынчага С. Ярашевіча пра скалечныя абразкаў дрэвы на беразе: «Чаму вы не перашкодзілі гэтаму злачынству?» — і чую адказ, што гэта на іхных справы. Дык хто вінаваты? Зьевяртаюся ў Мядзельскі экалагічны цэнтар: чаму загінула столькі рыбы, ажно машынай звозілі? Кажуць: віною сълякотнае лета, маўляў, вада ў возерах ледзь не кіпела, вось вугар і гіпш. Усе бачаць съёкі бруднае вады, бачаць і марскі кацер нейкага чыноўніка — а спытніца німа з каго.

А ёсь ж ажно два гаспадары — адказы за экалагічны стан Тарасёнак з Мядзельскага выканкаму ды Шчарбіцкі, старшыня пасавету «Нарач». Але яны паказваюць адзін на аднаго ды кажуць, што зямля гэтая належыць іншаму і лезеці ў чужыя справы не выпадае. Замнога, відаць, у Нарачы гаспадароў.

Аляксандар Паскрабышаў, пас. Нарач

«Адпачынак» паняволі

Непадалёк ад Маларыты, што на Берасцейшчыне, ёсьць летнік для дзетак усяго раёну. Раней там працавалі студэнты з Берасцейскага ўніверситету. Але нехта вырашыў, што тых на вельмі старанна працујуць і на можна іх болей туды адпраудзіць. (Калі студэнты не спраудзяюцца з дзецімі, што ж гэта будуть за настаўнікі!?) Але быў загад — і выхавацелямі ў летніку мусіць быць гарадзкія настаўнікі.

Але ў настаўнікі на надта радыя правесці 20 дзён (адну змену) на прыродзе ды на готовых харчах. Чаму? Перш за ўсё, плоціць ім як за бгадзін, а дзецімі ў летніку займаца трэба цэлья суткі. Падругое, педагогам прапануюць браць з сабою сваіх дзетак і нават абвяціць бясплатныя пущёўкі. Толькі летаць некаторыя жанчыны працавалі на такіх умовах, а пазней зь іх вылічылі гроши за пущёўкі. Ня вераць людзі такім абвяцанкам.

Аднах ніхто і не пярэчыць, бо нязгодным прапануюць шукаць іншае працы. Вядома, што ў належны час 18 настаўнікі выправацца на «адпачынак» у летнік.

В.Ш., Маларыта

ЗЫНГЕРАЎСКАЯ ЛІХАМАНКА

Апошнім часам у Баранавічах пачалі шалёна скупляць даваеннія швейныя машынкі нямецкай кампаніі Zinger. Кошты вагаюцца ад 100 да 1000\$ за машынку. Кажуць, што ў Менску кошты ў некалькі разоў вышэйшыя. Здаецца, шукае іх усё маладое пакаленьне гораду. Прынамсі ў міне за апошні месяц пыталіся разоў з 20, прытым людзі, якія

ня тое што ніколі не займаліся калекцыянаваннем, але ж былі абыякавыя да старых речак?

Мяне зацікавіў гэты гармідар — няўжо маладзь вырашыла павална займацца зьбіральніцтвам швейных машынак, ці заходняя мода й наша жабрацтва прымусіла браца за швацтва?

Першыя аптытанні нічога новага не прынеслі — усіх цікавілі толькі нямецкія машынкі ў толькі фірмы Zinger. Іншыя маркі, разнастайныя «кайзеры», нікому не патрэбныя. Як мне патлумачылі, трэба, каб была асаблівая адзнака на корпусе машынкі ў выглядзе літаркі Z у авале й назва цалкам паміж ножкамі зынгера.

Машынкі пачалі выпускадца напрыканцы 1860-х гадоў аднайменнай фірмай. Некаторыя «знаўцы» съцвярджаюць, што збиралі іх рукамі, што некаторыя часткі машынкі з каштоўнага і трывала га металу палядью, што цяпер немцы вырашылі вярнуць на ра-

дзіму ўсе выпускі швейной машынкі, што ў Нямеччыне плоціца за іх ад 3000 да 10000\$.

Ня ведаю, што тут праўда, што не. Сам бачыў, як бабуля магла прашыць зынгераўскую машынкай любую тканіну й скuru. Шылі на іх нават буркі з шыніллёў. Тую машынку завезлі з Нямеччыны ў адну з мясцовых габрэйскіх крамаў, там і набыла яе май бабуля ў маладосці. Вайна машынка перышла закапанай ў зямлі, паслья чаго ёй давялося замяніць драўляны столік. Механізм жа спраўна працуе да гэтага часу.

У Захадній Беларусі зынгеры звольшага з'явіліся за панская Польшчай. На ўсход жа прывозілі іх салдаты, што вярталіся з Нямеччыны ў 1945 годзе — як трафеі.

Цяперака нібыта немцы ў падыя патрыятызму і калекцыянавання пачалі скупляць тыя машынкі. Такая вэрсія, мабыць, за-

давальняе большасць паляўнічых на зынгеры. Зрэшты, адзін з іх сказаў мене, што яму наагул усё роўна, нашто тыя зынгеры ды каму патрэбныя — галоўнае, каб за гэта плацілі гроши. Нешта падобнае можна было наизірць колькі гадоў таму, калі палявалі каляровыя моталы.

Сноўдаўца хлапцы па Беларусі, здабываюць зынгеры — дзе за гроши, дзе крадзяжом, дзе запалхваньнем, а дзе ў забойствам. Прадаюць іх паслья іншым, а тыя...

Згадваю, што чытаў у адной расейскай газэце больш за год таму артыкул з назіралту «Піліце Зынгеры — яны залатыя». Выцам бы за Гітлерам, ратуючы каштоўнасці, нямецкія габрэі распачалі пераплаўку золата ў станіны зынгераўских машынкі. Дадумаць можна самому — жыцьду фашысты зынішчылі, рэчы пазабіралі сабе, паслья прыйшлі савецкія войскі й перацягнулі палову Нямеччыны ў Саюз... Таму на выключана, што скупленыя машынкі распыльваюць, не вывозяць на радзіму.

А нам што, абы плацілі...
Руслан Равіка, Баранавічы

РУСКІ ГОРАД ГРОДНА

ду на беларускай мове вучыліся 29,4% школьні

каў. Эта 13315 чалавек з агульнай колькасці 45357. За год лічба з'нізілася да 22,3%. Яшчэ за год — да 17,9%. У 1998-м навучальным годзе ў 126 беларускіх першых клясах вучыліся 3322 школьнікі. 1155 вучняў наведвалі аналягічныя клясы з расейскай мовай навучання. Пры гэтым 1184 з 2502 настаўнікаў і выхавальнікаў не валодалі беларускай мовай. Многія з іх, у тым ліку і беларусы, пастаўліліся варожа да неабходнасці перавучвацца.

Крыжовы паход супраць беларускай мовы ўзначалі гарластыя жонкі савецкіх афіцэраў, накіраваных на армейскую службу ў гарнізоны Горадні з усяго «Саюзу». Яны падбухторвалі нехляміжых беларусаў, перадавалі бацькамі праз дзяцей цыдулкі для падпісання адпаведных заяваў і птыцыяў. Пачаліся хаджэнні ў рэдакцыі газетаў, цяжкія гутаркі ў кабінетах райана.

Крыжовы паход супраць беларускай мовы ўзначалі гарластыя жонкі савецкіх афіцэраў, накіраваных на армейскую службу ў гарнізоны Горадні з усяго «Саюзу». Яны падбухторвалі нехляміжых беларусаў, перадавалі бацькамі праз дзяцей цыдулкі для падпісання адпаведных заяваў і птыцыяў. Пачаліся хаджэнні ў рэдакцыі газетаў, цяжкія гутаркі ў кабінетах райана.

У 1999 годзе ў школах Ленінскага раёну Горадні не набралі ніводнае падрыхтоўчае беларуска-моўнае клясы. Затое ў расейска-моўных — 1760 вучняў (97,1%). Мае сваю падрыхтоўчуе клясу і польская грамада. Яе наведваюць 52 школьнікі (2,9%). У першай клясе зь беларускай мовай навучання з'яўляюцца ўсяго 15 дзетак (1,3%). Роўна столькі ж і ў польской клясе. Астатніх 97,4% вучнікі па-расейску. Гэта 1168 чалавек. У Каstryчніцкім раёне абласнога цэнтра ніяма ні падрыхтоўчых, ні першых-другіх беларуска-моўных пачатковых клясаў. У трэція па-беларуску вучнікі 16 школьнікі, у чацвертай — 38.

Усяго ў Горадні цяпер 87,58% вучняў займаюцца па-расейску, 12,42% — па-беларуску.

Чаго не зрабіў расейскі штых, зрабіў расейскія тэлебачанье й радыё.

Антон Лабовіч, Горадня

СЛАВЯНАРАСІЗМ

20 сакавіка ў Беларускі Гельсінскі Камітэт з'яўрнулася жыхарка Барысава Анастасія Арасланава са скаргаю на працяглую цкаваньне яе мужа — Салавата Арасланава: «Паслья актаў тэрарызму ў Маскве кожны міліцыянт лічыць за ававязак спыніць мужа (ён башкі), спраўдзіць дакументы, аблушкаваць, абраziць, прынізіць. Нярэдка супрацоўнікі міліцыі кажуць яму, што ненавідзяць усіх нярэзкіх».

23 лістапада 1999 году Салават Арасланав быў затрыманы міліцэйскім нарадам у пары кроکаў ад дому. Супрацоўнікі міліцыі запатрабавалі ў яго дакументы, сп. Арасланав паказаў пасьведчаньне вэтэрана аўганскіх вайны. Міліцыянты пачалі насыміхацца з яго, потым засцягнулі на прахадную за воду безалькагольных вырабаў, дзе аблушкалі і жорстка збілі. У рэчах Арасланава была знайдзеная сувенірная сякерка, з якою ён ездзіў збіваць на ледзь з дэзвярэй лецішча. Гэта сякерка зусім разъюшыла міліцыянта.

Сп. Арасланав пахаваў у красавіку 1998 году сына-афіцэра, з тae нагоды моцна абсунуўся і пастарэў. Здало сэрца. Аднак паводле съвядчанняў трох супрацоўнікаў міліцыі, ён на іх напаў і пабіў. Сам Арасланав съцвярджае, што троє маладых міліцыянтаў білі яго, як везуль на экспертызу, білі па дарозе ў пастарунак. Тыдзень паслья

арышту Арасланав ляжаў пластом у КПЗ Барысаўскага ГАУС, бо ў яго паламаныя скабы, адбітыя ныркі, і ногі на ходзяць. Дарэмна жонка патрабавала мэдычнага агляду. Дарэмна з'яўрніца да пракурора, съледчага, міліцэйскіх чыноў. У адказе на прапрасілі блей не пісаць, а ўзamen, маўляў, выпусцяць мужа.

За С.Арасланава хадайнічала кіраўніцтва Беларускага Звязу Вэтэранаў аўганскай вайны, а таксама гарадзкога цэнтра тэхнічнае творчасці юнацтва, дзе ён працуе. Марна. Чалавек дасюль сядзіць у СІЗА.

Фашызм — трасца, якая трасе ўсе слі грамадзства, асабліва малаадукаваныя ў ўзённыя. Паводле фашысцкага ідэалёгіі, людзі раздзяляюцца на *Uermensch'* — звышчалавекаў і недачалавекаў. У нашым выпадку з радыё ў тэлевізіі, з газетных публікаціяў і чынавенскіх выступаў можна ўведаць пра нейкую асаблівую місію славянаў, пра іхніную неўбалую маральную чысціню і «падзвіжніцтва». Гэтыя ўсіхваленыя славянаў маюць на мэце маніпуляцыю масавай съвядомасцю. Захваленныя лісціліваю хлуснёю, людзі кінуцца на «чарнажопых», «жыдоў», «прадажных беларускіх нацыяналістах» і забудуцца на свае праблемы.

Святлана Курс

• «Наша Ніва» — гэта 12 старонак інфармацыі і каментараў пра падзеі ў Беларусі і съвеце, беларускі погляд на ўсё, паўнакроўная беларуская культура, не зыняцца савеччынай, жывы голас незалежнага беларускага грамадзтва. Дык паднішыцесь, калі ласка! Падпісны індэкс 63125. Падпіску на «НН» прымаюц

З НАМІ І СУПРАЦЬ НАС

У адчыненавакно электрычкі хвала за хвалю ўбіваўся густы й прытартны водар чаромхай. Чэллы скразьняк церушыў валасы. За вакном расплюшыўся мая краіна, невераенавыя прыгожая гэтай вясною. Краіна вечнай вясны... Не, гэтак жаўкуць пра Карэю. А Беларусь — краіна вечнага...

Дастаў газеты, разгарнуў. У «БДГ», на першай паласе артыкул пра суд над Міхailам Чыгіром. Добры фотадымак. Спачувальны тон. А пры канцы тэксту нечаканае прызначанне: «Аснову адвінавачваньня складаюць эпізоды па нявернутых кредитах і прадстаўлены палёўкаў». Пра тое, як шырака выкарстоўвалася ў Беларусі практика наданьня палёўкі «свайм» фірмам, — добра ведама. Гэткім чынам любы з прэм'ераў лукашэнкаўскага кабінету — і Лінг, і Ярошын — мае шанец апнуцца на лаве падсудных». З гэтага можна зрабіць сама меней дзьве высновы. Па-першае, паводле «БДГ» выглядае, што Чыгір усё ж меў дачыненне да пратэксцянізму. Гэта ня сама жахліва злачынства, але ўсё ж злачынства. Па-другое — калі на лаве ў судзе сядуць Лінг і Ярошын, ліберальная прэса й апазыція будуть спачуваны і ім. Калі гэта адбудзеца за Лукашэнкам. І не істотна, у чым іх звязанія... Абы, у рэжыму было больш нялюбых дзяцей.

Лібералы з дэмакратамі ад душы

цешыліся таму, што мадам Віннікаў апынулася ў далёкіх краёх жывой і здаровай. Лавілі прагна кожнае слова былое банкіру. Зараз, зараз яна ўсё распавядзе... Не распавяля. А што ёй распавядзець? Як тапіла свайго папярэдніка Багданкевіча, як дагаджала Лукашэнку зь Місьніковічам? За якія сродкі жыве цяпера? Абы жыла... Наагул сэнты-мэнтальнасць стала добрым тонам. Напрыклад, нечаканае щёлка праводзіла ўся тая ж незалежная прэса ў адстаўку Сівакова. Сумленны, шчыры, нармальны мужык... Калі заўтра адправяць Ярошыну, то, бадай, і для яго знойдзеца столкні щёлкіх словаў. Быў працвітым, гаспадарлівым. Прыгодаюць «ягоную» плітку на менскіх вуліцах. Палюбяць і генэрала Тарлецкага. Во ѹкён па-доброму гаварыў з Вячоркам пад час вулічных акцыяў, зусім я так, як Агальц. Жаўкуць добрыя людзі, што і Урал Рамдракавіч у душы «ліберал, і калі раптам што, дык...»

Я ўжо нічога не разумею. Не разумею, што ж тады цягне ў цягнуну маю Бацькаўшчыну на аркане ў Расею. Хто ратыфікаваў ганебныя рэфэрэндумы, пагадненьні, дамовы й дэкрэты. Хто даваў загады нявечыць дэмантранту. Хто трушчыў менскія вуліцы БТРамі. Хто зневажаў чалавечую годнасць падлеткаў,

жанчын і старых у пастарунках ды турмах. Хто даваў загады адбіраць, драць і таптаць наш Съцяг. Хто пазбавіў беларусаў элемантарных нацыянальных правоў. Не разумею...

І яшчэ... Паводле той жа «БДГ» — яны ўсе такія (Чыгір, Лінг, Ярошын). Маўляў, час такі. «Усе хабар бяруць», як піша «БДГ» пра арышт Бандарчук, «але на ўсіх саджаюць».

Уявім сабе Беларусь паслья Перамогі над лукашэнкам. Прэзыдэнтам, скажам, Чыгір. Прэм'ерам — мілы нашым рыначнікам Ярошын. Замежныя справы — вядома, Краўчанку, сацыял-дэмакрату, эрудыту, гаспадарніку. Дзяржкамдрук — Фядуту. Ёсьць пярэчаныні? Апроч яго нікога не зацьвердзяць. Ён жа свой. Міністар унутраных справаў — шчыры Сівакоў. Нацбанк — за Віннікавай... Заслужыла. Булахай застаецца, дзе ёсьць. Вяртаецца Вярхоўны Савет. Ну, каб усе свае. Але ці пра такую Беларусь мараць, хто цяпера харкае крывёй, памашчунены дубінкамі на Шэсьцяціх і Маршах? Ці за тых змагаюцца? Ці сапраўды прасякнуліся іхнімі прынцыпамі і ідэаламі тая, каго ліберальная і афіцыёзная прэса падсюбовае ім у незаменным підэры?

Адклай газету. Веснавы вецер дзыме мачней. Краіна за вакном неверагодная. Краіна вечнага прыстасаванства і куртатай памяці.

Гары Куманецкі

падароў. Ашалельня ад радасці твары тамтэйшых заўзятараў ды апушчанія ад безвыходнасці галовы беларусаў. Праз колькі хвілінаў брамник Шанталосаў памыляецца на рóўным месцы, ды мы атрымліваем другі гол... Напрыканцы сустэрчы 500 гледачаў малгі на зіраце нешта падобнае да спробаў беларусаў выправаць гульню, але фінальны сьвісток падараў усім без вынятку 40 тысячам жыхароў маленькай пірэйскай краіны шчасльце, пра якое яны марылі даўно.

Гульня двух зборных у сераду на мадлапасенскім стадыёне Андоры-Ла-В'ехі сталася жудасным ударам ніжэй поясу для ўсёй беларускай футбольнай грамадзкасці. А зборная Андоры, у складзе якой німа ніводнага прафесійнага футбаліста, атрымала сваю першую ў гісторыі футбулу перамогу.

Богусь Біятлянёнак

СПОРТ

БРАВА, АНДОРРА!

Беларускія футбалисты спрычыніліся да першай у гісторыі перамогі зборнай Андоры

Перад ад'ездам футбольнай зборнай на гасцінную таварыскую супстрэчу ў Андору шмат хто з футбольных спэцыялістаў казаў, што супернікі такога кшталту вельмі слабыя ды гульні з імі нічога не дадуць нашай камандзе. Зрэшты, некаторыя жартавалі: «Будзем трэніравацца забіваць...»

Матч пачаўся атакамі прафесіяналу-беларусаў, якія, аднак, не ўзабаве началі заіхіць ды губляць вастрыню, разыбіваючыся аб шматшпаленавую абарону аматараў-ан-

дорцаў. У хуткім часе беларусы былі вымушаныя праста катаць мячы па полі, якія магчымасцяй наблізіца да брамкі супернікаў. Магло падацца, што Андора стала на абарону нічый. Але не, нездарма галоўны трэнэр гаспадароў Давід Радрыга перад гульней паведаміў журналістам, што чуе носам перамогу. Зь іншамі на галоўнага *entrenador-a* андорцаў усё ў парадку. Пасля пярэзвы гаспадары поля зрабілі ледзь што на першы наскок на беларускую абарону, якая, не чакаўшы такай дзёрзкасці, пусціла пенку. Іншай немагчыма растлумачыць тое, што супэрдасвідчаны Эрык Яхімовіч заўліў у штрафной аднага з андорскіх студэнтаў ці лістаношы. Пэнальці — 1:0 на карысць гас-

падароў. Ашалельня ад радасці твары тамтэйшых заўзятараў ды апушчанія ад безвыходнасці галовы беларусаў. Праз колькі хвілінаў брамник Шанталосаў памыляецца на рóўным месцы, ды мы атрымліваем другі гол... Напрыканцы сустэрчы 500 гледачаў малгі на зіраце нешта падобнае да спробаў беларусаў выправаць гульню, але фінальны сьвісток падараў усім без вынятку 40 тысячам жыхароў маленькай пірэйскай краіны шчасльце, пра якое яны марылі даўно.

Гульня двух зборных у сераду на мадлапасенскім стадыёне Андоры-Ла-В'ехі сталася жудасным ударам ніжэй поясу для ўсёй беларускай футбольнай грамадзкасці. А зборная Андоры, у складзе якой німа ніводнага прафесійнага футбаліста, атрымала сваю першую ў гісторыі футбулу перамогу.

Што наконці бруднай лаянкі, дык я, сядзеўши побач зь менскімі фанамі з дзяўчынай, мусіў перасесьці, бо неітаратуру вырасы зь іхнага боку немагчыма было слухаць нават напрактикаванаю вуху наваполацкіх грузчыкаў, ня тое што гуманітарам. Таму выстаўляць гэтых гіцляў ледзівье не нацыянальнімі героямі Беларусі — праста съмешна. Бачыны, надавалі тумакоў «маскалёнку»! Сп.Біятлянёнак кпліва адзначае, што на стадыёне ў Наваполацку «глушаць пад час гульні моцныя напоі», а міліцыі быўшы не караюць. Адна забываецца, што не пакаралі ўсталічных фанатаў за дымавыя шашкі ў пэтарады, якія яны кідалі на бегаўні дарожкі.

Цікавы факт: некаторых зь менскіх фанатаў збівалі... менскіх хлопцы. А, абы пабіца...

Андрэй Аляксандраў, Наваполацак

лісты ў рэдакцыю

Не рабеце з гопнікаў высакародных рыцараў

Нічый 1:1 скончылася гульня нацыянальнага першынства па футболе паміж камандай «Нафтан-Дэвон» і менскім «Дынама». 22 красавіка гэтую гульню прымаў наваполацкі стадыён «Атлянты». Аднак прыманіц звыклы журналісткі штамп аб «мірным сыходзе» матча язык не паверненца. Прыйчынай гэтаму сталі занадта актыўныя фанаты «бела-блакітных».

Магчыма, гэтая выснова не стасуецца з артыкулам сп.Біятлянёнка «Адкрыццё фанацкага сезона», надрукаванага ў мінулым чыні «НН». Зь ягонага расповеду вынікае, што фанаты менскага «Дынама» — праста анёлкі, якіх зьблізілі злія наваполацкімі гопнікамі. Паколькі ўсесім першы тайм той гульні я асабістая знаходзіўся за 5 мэтраў ад трывунаў з так званай *Blue-White Gang*, магу шчыра съцвярджаць, што шаноўны сп.Спартовы Рэпарцёр «НН» крху скажіў сапраўдныя падзеі вечара 22 красавіка...

Менчукі адразу паставілі сябе нахабна. І фактычна спрапакавалі ўсе паслягульневыя падзеі. Яны адразу ж дали зразумець, што яны са сталіцы, таму — крутыя, а Н-

аполацак — гэта калягас. Спачатку на іх праста глядзелі як на купку дзівакоў. Калі ж іхны «прайднамаўскі» рэпэртуар выйшаў, «бела-блакітныя» перайшли да відавочных абраў. Наваполацане з трывунаў не прамяшчалі. Я не збіраўся апраўдаць мясцовыя мациоўкальнікаў. Гэта праста рэплюка да пытання аб пачатку канфлікту...

Што наконці бруднай лаянкі,

дык я, сядзеўши побач зь менскімі фанамі з дзяўчынай, мусіў перасесьці, бо неітаратуру вырасы зь іхнага боку немагчыма было слухаць нават напрактикаванаю вуху наваполацкіх грузчыкаў, ня тое што гуманітарам. Таму выстаўляць гэтых гіцляў ледзівье не нацыянальнімі героямі Беларусі — праста съмешна. Бачыны, надавалі тумакоў «маскалёнку»!

Сп.Біятлянёнак кпліва адзначае,

што на стадыёне ў Наваполацку «глушаць пад час гульні моцныя напоі», а міліцыі быўшы не караюць. Адна забываецца, што не пакаралі ўсталічных фанатаў за дымавыя шашкі ў пэтарады, якія яны кідалі на бегаўні дарожкі.

Цікавы факт: некаторых зь менскіх фанатаў збівалі... менскіх хлопцы. А, абы пабіца...

Андрэй Аляксандраў, Наваполацак

дзевяртавы

У паралельным сьвеце

2 траўня Беларускі калегіум запрашвае на публічную лекцыю Пяtra Васюченкі «Ад тексту да топасу: паралельны сьвет літаратуры». Лекцыя адбудзеца ў актавай залі Цэнтральнай бібліятэki імя Янкі Купалы (вул. В.Харужай 16). Пачатак у 18.30.

У Горадні

3 траўня ў Горадні ў сельгасністуце і ў клубе «Паходня» (Дзяржынскага 1, а 19-й) адбудзеца чарговая прэзентацыя беларускага бэстсэлеру апошняга часу «10 вякоў беларуское гісторыя» з удзелам Уладзімера Арлоўскага і Генадзія Сагановіча.

У Горках

У Горках распачынаецца выставка магілёўскага фотамайстра Алесія Ліціна «Ізраіль: позіркі з Беларусі». Зробленая ў падарожжы аўтара па Святоі Зямлі экспазіцыя складаецца з 50 чорна-белых здымкаў.

Ой, пайду...

Музыкам звычайнай цяжка працаваць разам — то яны сваімі супернікамі, то зноў збіраюцца разам. Вось і этна-трыо «Тройца» пасля свайго распаду зноў пакрысе пачынае «раскручвацца». 5 траўня а 19 гадзіні ў Палацы распублікі музыкі граюць сваю праграму «Ой, пайду...». Квіткі каштуюць 2000 рублёў.

Дырыжор Гарадзенскі

7 траўня ў малай залі Пала-

цы Рэспублікі (саркафагу) праходзіць фэстываль духавой музыкі. Іграць будуць менскі аркестар духовых інструментau «Няміга» пад кірауніцтвам Пётры Ванадзілоўскага ды духавы аркестар віямецкага гораду Гохгайм, якім дырыгую Раіл Гарадзенскі. У праграме фэстывалю — клясычная музыка, арыгінальныя творы для духовых аркестраў, музычныя мініятуры. Кошт квіткі ад 1200 да 1500 рублёў.

Данцыг

Калі 40 твораў выставіў Май Данцыг на выставе ў Нацыянальным мастацкім музеі. Выставка прымеркаваная да 70-годзінды «мастака, закаханага ў М

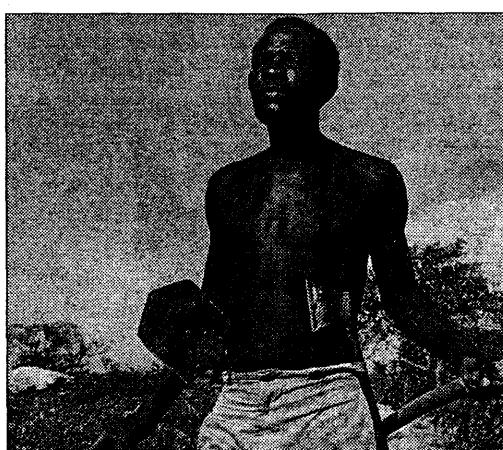
На што скардзяцца замежныя турысты пад час падарожжаў па Зымбабвэ? На крыважэрных рэптылій, атрутных маскітаў ды напаўдзікіх насельнікаў? Вось і не. Скардзяцца яны на тое, што ў тамтэйшых крамах на вельмі ахвотна прымаюць крэдытныя карткі American Express, а вось Master Card ды Visa ідуць «на гура». Стэрэатып адсталай Афрыкі трывала засеў у нашай сувядомасці, хаця самі мы з цяжкасцю разумеем, што гэта за крэдытныя карткі такія, а колькасць тэрміналаў для іх прыёму ў нас не нашмат перавышае колькасць беларусаў, якія імі стала карыстаюцца.

Незалежнасць Зымбабвэ атрымала дваццаць пяць гадоў таму. У 1980 годзе да ўлады прыйшоў прэзыдэнт Мугабэ, які, як любы паважныя народныя абрачнікі маладой краіны, сядзіць на сваёй пасадзе ўжо дваццаць гадоў.

Белая прыйшлі на землі сучаснага Зымбабвэ ў восьмідзясятых гадах XIX ст., і плямёны машиона, якія насялялі абшары, мусілі пацясяніца, перакананыя аргументамі шроту ды пораху. Цікава, што крыху раней самі машиона гэткім жа способам прымусілі пакінуць свае землі іншыя не-зулускія плямёны.

Яшчэ троі гаду таму на Зымбабвэ паглядалі як на афрыканскі эканамічны цуд. Эканамічны рост быў стабільна роўны 8%, інвестыцыі цяклі ракой. Асабліва

ЧОРНА-БЕЛЫЯ ПРАБЛЕМЫ

шмат грошай прыносілі плянтацыі тытунню. Увогуле, Зымбабвэ — аграрная краіна. 70% урадлівых земляў належыць белым, якія складаюць 0,6% насельніцтва, прычым становіца белых усё меней і меней, бо сёньня ў Зымбабвэ мець белую скuru бывае дужа невыгодна, а часам і небяспечна.

Мугабэ ўсяляк падтрымлівае ўпэўненасць чорнага зымбабвіскага плебесу ў тым, што белыя скралі ягоную зямлю (што, па шчырасці, недалёка ад праўды) ды перакананыне, што быць багатым азначае валодаць зямлём, а ня ѿмець ёю з разумам распароджачца. Урад пасправаў на таліць зямельны голад шляхам

скупкі вольных надзеялай ды раздачы іх ветэранам Зымбабвіскай вялікай айчыннай вайны за вызваленне, але новыя фэрмы мелі скільнасць дзіўным чынам пераходзіць у руکі высокіх дзяржаўных чыноўнікаў ці прыходзіць да поўнага заняпаду ў новых нядайных ды неспрэктаваных гаспадароў.

Пачаліся эканамічныя праблемы. Зымбабвіская апазыцыя аб'ядналася ды начала вінаваці Мугабэ ў 50-адсоткам узроўні інфляцыі, 50-адсоткам беспрацоўдні ды пераходах з палівам. Наліжаліся выбары, а цёплую, наследжаную за дваццаць гадоў кіраванья пасаду ўсім любага прэзыдэнта трэ было ратаваць. (Зрэшты, не такога і «любага» — на рэферэндуме, звычайным Мугабэ сёлета ў лютым, каб замацаваць ягоныя паўнамоцтвы ды падтрымку, народ, нечакана для прэзыдэнта, сказаў «не».)

У такіх умовах і пачалося падбухторваныне да незаконнай акупацыі фермаў чорнымі зымбабвіцамі. Мугабэ называў белых зымбабвіцай ворагамі дзяржавы ды авбінаваці іх у тым, што яны самі справакавалі сутыкнені. Праглядаецца сувязь паміж атакамі на апазыцыі Зымбабвіскі Рух Дэмакратычных Зъменаў ды захопамі фермаў: белая фэрмеры былі асноўнымі фундатарамі руху.

Пытаныне пераразмеркавання зямлі лунала ў паветры з таго часу, як Зымбабвэ сталася незалежнай краінай. Зараз яно было ўмелы скрыстанася краініком краіны. Зымбабвэ ніколі не было месцам расасавай талерантнасці. Белая праца даўцы плоціць найменш — інаватакае ў Харарэ, сталіцы Зымбабвэ, атрымлівае больш, чым чарнаскуры парабак у белага пана. Сярод белых пашыраныя расісцкія настроі. А таму чорнымі зымбабвіцамі лёгка маніпуляваць. Але белая ўмелец арганізоўваць прыбытковое гаспадаранне, белая застацца патрональнымі краінё.

Калі белая пакінуць Зымбабвэ, там застануцца толькі чорныя. Застанецца й Мугабэ. Прэзыдэнтам краіны без гаспадароў.

Алесь Кудрыцкі

ТРУПЫ АДПРАВЯЦА НА РАДЗІМУ

Вайна ў Чачэнскай Рэспубліцы ператварылася ў партызансскую. Пра гэта съведчыца апошнія паведамленыя расейскіх СМИ. У Вядзенскім раёне ўчора знайшли трупы дзевяці пермскіх амонаўцаў, якія патрапілі ў чачэнскі палон 29 сакавіка. Тады паведамлялася, што ў засадзе загінула 39 амонаўцаў, а 9 прапалі бязь вестак.

Уратаваліся ў той дзень толькі пляцёра. Расейскія войсковыя паведамляюць, што палонныя амонаўцы былі расстрэляны і пахаваныя калі вёскі Дарго, дзе іх цяпер і знайшлі. Паводле расейскіх інфармацыйных агенцтваў, «цэлы амонаўцаў будуть дастаўлены ў Маздок для далейшай адпраўкі на радзіму». За што загінулі тут гэтыя хлопцы з далёкай падвочнай Расеі, яны, мабыць, ня ведалі і самі.

Пра партызанскі характар чачэнскага супрапутніцтва съведчыць і новая ініцыятыва расейскага камандавання, якое на мінульым тыдні придумала зрабіць ахой-

ныя зоны абапал дарог. Дзеля гэтага з двух бакоў кожнай шашы на адлегласць сто мэтраў будуць высякаць усе дрэвы.

Але ж усё новае — гэта добра забытае старое. Літаральна гэтакую самую меру ўжывалі ў Беларусі і Літве карнікі графа Мураўёва-вешальніка супраць паўстанцаў 1863—64 гадоў. Толькі тады гаворка вялася пра 60 мэтраў. Восі і ўвесі «прагрэс». Увогуле западна шмат падобнага знаходзіцца, калі парабоўваеш паўстанне Каастусі Каліноўскага і цяперашнюю чачэнскую партызанку. Можа таму, што агрэсар застаетца той самы.

Сусьветная мілітарная наука толькі съцвярджае, што ў партызанская вайне не бывае пераможцаў, але, мабыць, нічому ня вучыць.

Алесь Кебік

На здымку: расейскія салдаты насяць цэлы палеглых амонаўцаў.

хвілін). А да галоўнага фінішу дашлі толькі 14.

Самакаваные кантралявалася прадстаўнікамі «Кнігі рэкордаў Гінэса». Экспарты сачылі за ўдзельнікамі конкурсу, выкарыстоўваючы інфрачырвоныя камэры. Напрыканцы сэнсану пераможцаў адрознівалі на медаглядня толькі дзяялі аховы іх здароўя, але каб праверыць на допінг.

Аляксей Ганецкі

Кіно і тайцы

У сталіцы Таілянду адбыўся самы працяглы па часе кінасэанс: 25 стужак на працягу 51 гадзіны. За свае пакуты гледачы атрымлілі добрыя гроши — 2,5 тысячы даляраў кожнаму. У пачатку спаборніцтва ўзялі ўдзел 468 добраахвотнікаў. Ды толькі 64 з іх дацягнулі да папярэдняга рэкорду (20 стужак за 37 гадзін 25

ЛІЦЬВІНЫ ЗАПРАШАЮЦЬ ДА СУПРАЦОЎНІЦТВА

краязнаўцаў, гісторыкаў, этнографаў, журналістаў, аматараў і прафесіоналаў;

з гародоў: Горадня, Баранавічы, Маладэчна, Ліда, Берасьце, Пінск, Слонім, Наваградак, Ваўкавыск, Смаргонь, Стоўпцы, Нясьвіж, Ашмяны, Вілейка, Глыбока, Валожын і з навакольлем — для ўсебаковай працы над тэмай: «Этнакультурныя, гістарычныя, палітычныя і эканамічныя асаблівасці Захадняс

беларусі як былое мэтраполіі ВКЛ. Заходнія беларусы і ліцьвіны». Магчымая аплата за працу па сумяшчальніцтве і па сталай аснове. Тэл.: (172) 214-2039 (з 9 да 18) Пэйджар (172) 207-0000 аб. 6663

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

Новыя хвалі ад 26 сакавіка 2000 году

ЧАС	kHz	XVALI	ЧАС	kHz	XVALI
18:00 - 19:30	7295, 9610 11725 15565	41 31 25 19	22:00 - 23:30	6105 9535,9750 11865	49 31 25
			06:00 - 07:00	6065, 7295 9635, 9750	49 41 31

Сярэдняя хвалі — 576 і 612 кгц
Адрес: 220005 Менск — 5, п/с 111; Vinohradská 1, Praha 110 00 CZ
Інтэрнэт: WWW.SVABODA.ORG

НАСТРОЙЦЕСЯ НА “СВАБОДУ”!

Прыгоды Віні-Пуха

«ЖЫЦЬЦЁ ЖУКОЙ», «МЕЧ У КАМЕНІ», «БАЛТО», «АЛІСА Ў КРАІНЕ ЦУДАЎ», «ПРЫГАЖУНЯ Ў СОННЫМ ЛЕСЕ» — мультыплікацыйныя фільмы, дубляваныя па-беларуску акторамі вядучых менскіх тэатраў.

«АЗБУКА ДЛЯ МАЛЕНЬКІХ», «ЕХАЎ КА-ЗАЧНІК БАЙ», «ЦІК-ТАК ХОДЗІКІ», «БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ КАЗКІ», «СТОЙКІ АЛАВЯННЫ САЛДАЦІК + КАЛІФ-БУСЕЛ» — аўдыёкасеты з записамі казак, калыханак, песьні для маленьких беларусаў.

Цяпер і ў Віцебску:
вул. Гоголя 14, крама “Сучаснік”

Кошт відэоакасты — 2 000 руб., кошт аўдыёакасты — 600 руб.
Звязтрайцяся на тэл.: 8 (017) 228-45-88.

Касеты можна замовіць, пералічыўшы грошы звычайнім паштовым пераказам на рахунак ЗАТ «Сотвар», р/р 3012000000195 ф-л №506 ОАО СВ «Беларусбанк», г.Мінск код 809. У граве «Для пісмовага паведамлення» напішыце, якую касету вы замаўляецце.

ДА ЎВАГІ БУДУЧЫХ ФІЛЁЛЯГАУ, ГІСТОРЫКАУ, ДЫПЛЯМАТАЎ
Нацыянальны дзяржаўны гуманітарны ліцей імя Якуба Коласа АБВЯЩАЕ ПРЫЕМ на навучэні на 1 курс (8 кляса)
і ДАДАТКОВЫ ПРЫЕМ на вакантныя месцы на 2 курс (9 кляса).

У ліцэі на паглыбленым узроўні вывучаюцца літаратура, гісторыя, роднай і замежнай мовы, іншыя дысцыпліны.

У ліцэі прымаюцца на конкурснай аснове навучэнцы, якія паспяхова скончылі 7(8) клясай. Інтарнат ліцэі ня мае.

Навучанье блістнае. Асноўная мова навучанья — беларуская.

Выпускнікі ліцэю маюць палёгкі пры паступленні ў вышэйшыя навучальныя установы Беларусі.

Абітуріенты павінны падаць у камісію наступныя дакументы: асабістую заяву, мэдyczную даведку (форма 286), завераныя пячаткай табэль паспяховасці за 7(8) кляс.

Дакументы прымаюцца да 26 траўня (табэль паспяховасці — 27—28 траўня) на адрес: 220050 Менск вул.Крава, 21, пакой сакратара. Тэлефоны, каб даведвацца: 226-10-73, 227-32-77.

Дзейнасць Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны па наданыні роднай мове рэальна га статусу дзяржаўнай вымогае вялікіх выдаткаў. Падтрымаць ТВМ — справа гонару кожнага грамадзяніна краіны. Просім Вашыя ахвяраваныні дасылаць на адрес: вул. Румянцева 13, г. Менск, 220005, альбо пералічыўшы на разліковы рахунак ТВМ № 3015212330014 у Менскай гардырэкцыі ААТ Белбізнэсбанку, код 764 праз любое аддзяленне ашчадбанку Беларусбанк (камісійны збор пры гэтым не бярэцца).

© PDF: Kamunikat.org 2011

© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

Працяг са старонкі 1.

Але ж усё па парадку.

З паваленага выгону немагчыма было выцягнуць людзей, не разрэзаўшы яго аўтагенам, што было зроблены амаль што праз гадзіну (выходныя ж!). Таму з гэтай людзкой «кансэрві» засталося вельмі няшмат жывых. Мая маці казала, што калі ўжо ўсіх падаставалі, ахвяры, складзены радком асобна, зімалі ўсю пляцфому. Вельмі пашчасьціла параненым, што ў той момант там быў добры спэцыяліст, доктар (вельмі сорамна, але забылася яго нае прозьвішча, а зъезьдзіць на Паўночныя могілкі, каб прыгадаць, не выпадае), які арганізаваў ратаванье і адразу ставіў дакладны дыягноз кожнаму пацярпелому, наказаў кіроўцам («хуткіх дапамога не ставала, знялі так-сапарк), куды каго везьці. Давялося яму і стварыць дружыну мужыкоў, каб баранілі мёртвых ад марадзёраў, якія павылезшы з першых, не кранутых вагонаў, пачалі сваю мярзотную справу. Гэтае лета для нашага выратавальніка стала апошнім. Ён зastaўся незадаволены вынікам съледства, прысуду, наагул усім, што адбывалася вакол гэтай падзеі і як сумленны чалавек пачаў надакучваць «вярхам» сваім пытаннямі. Неўзабаве яго знайшли мёртвага ў асабістым аўтамабілі з перарэзанымі венамі. Маўляў, самагубства. Знайшоў у сябе анкалягічнае захворанье і як спэцыяліст разумеў, што будзе. Яго родныя былі нязгодныя з такім высновамі.

Лекары, вядома ж, рабілі ўсё магчымае і немагчымае. Але відачна не ставала крыўі, спэцыялістай (асабліва па чэрнапна-магавых траўмах, аб усялякіх псыхолягах тады наагул ня ведалі). І людзі яшчэ доўгі час паміралі ў лякарнях.

Побач са мной у рэанімацыі ляжаў хлопец Валодзя, студэнт I курсу БПІ. Яго дзядзька і ётка, зь якім ён ехаў, загінулі адразу, а ён пам'ял 9 траўня. Я толькі пачала вяртатца да жыцця, ужо трохі бачыла, нешта разумела. Апритомнела ад жудасных гукаў: недзе побач стагнаў і торгаўся ў агоніі чалавек, а з калідору, нібыта дзеля того, каб заглушиць гэтыя стогны, нібыта, каб падтрымаць съявочны настрой паміраючых, неслісія жыццярадасныя пераможныя песні і рэпартажы аб парадзе. І першую мая асэнсаваную думку: «Як жа дрэнна будзе маці гэтага хлопца, калі ўвечары пачнеца салют»...

А ці быў тады салют? Жалоўбы ж не было. Дарэчы, на Валодзевым помніку датай съмерці чамусці пазначана 1 траўня, хоць і намаляваныя рэйкі.

Далей будзе трошкі веселей. Ну, яшчэ крышачку ўвагі!

Разам са мной у вагоне быў мой прадзед. Чалавек, які меў шмат, потым усё страціў, прайшоў сталінскія лягеры, зрабіў для сябе слушную выснову, што лепей мець адносіны з раслінамі, чым з людзямі. З інжынера-чыгуначніка ён перакваліфікаўся на кветкавода і ўвесі свой час прысьвячаў ружам. Сам рабіў прыশчэпкі, падкормкі, абрезкі. Стварыў непаўторны цуд фарбаў і пахаў. Мне тады здавалася, што не любіць дзядульку немагчыма. Не было чалавека, які бы не прыпыніў кроку перад яго кветнікам і не пажадаў здароўя майстру. Той толькі пасыміхаваў моўчкі ў вусы. Пражышыў на съвеце 94 гады, ён ужо ўсё пра ўсіх ведаў. Пасылаў аварыі родзіць выбраўся на ўчастак толькі пад канец чэрвеня. І што ўбачылі? Гэтыя заўсёды квітнёвочы лапічак зямлі быў чорны, нібыта перарыты кратамі. Усё

ТРАГЕДЫЯ Ў КРЫЖОЎЦЫ

Набліжаецца адна дата, пра якую наўрад ці зноў, ужо ў 23-ці раз, хто згадае...

Святлана Длатоўская,
праз 7 гадоў пасля трагедыі,
і зараз, зь дзецьмі.

вырылі і зьнесілі. З тae пары я міжволі ўсе ружы парадойноўваю з крыжоўскімі. Прыйгажэйшы не сустракала.

Калі стала зразумела, што я буду жыць, лекары парадайлі бацьку неяк «заахвоціць» мяне, стымуляваць маё хутчэйшае выздараўленне. Бацька палічыў, што самым лепшым будзе набыць швейную машынку. Напазычаў

ся, дыягноз скарочаны і напісаны дзіцячым почыркам з артаграфічнымі памылкамі. Ісьці з такой паперкай да нашага «грамадзянскага абарончыка» было б самазабойствам. Давялося бегчы на родную катэдру, дзе нашу сям'ю ведалі, і выратавалі мяне,

небараку.

Дарэчы, потым маці расказала, што дакументы былі. Заключэнні мэдыкаў аб атрыманых траўмах, праведзеных апрацыях і лячэнні, усё як траба. Але праз некаторы час пасля выпіскі зъ лякарні яе праста атакавала ўча-

стковая мэдсястра. Пагрозамі, съязьмі, праўдамі і няправдамі выпатрабавала паперы. Больш мыня бачылі ні іх, ні нейкіх афіцыйных завераных згадак аб здэрэнні ў амбуляторных картках. Відаць, быў загад усё зынішчыць. Шукацы праўды сілы не было.

Наагул у гэтай аварыі засталося шмат незразумелага. У нашай радні былі спэцыялісты-чыгунчнікі. Дзядзька працаўшы загадчыкам станцыі на Сумскай чыгунцы. Ён казаў, што, нягледзячы на замоўчванье вынікаў, гэтае здэрэнне паўсюдна разъбіралі як прыклад надзвычайнага становішча. І ніхто з дасведчаных чыгунчнікаў не аўвяргаў варыянту дыверсіі. І вельмі мала хто верыў у няшчасны выпадак, халатнасць.

Вось такой была дата 2.05.1977 г. у нашай, не такой ужо даўній гісторыі. І вось такой крывавай стала маленькая станцыя Крыжоўка, якая б апраўдowała сваю назну, калі б там стаялі крывы па ўсіх, хто тады ня выжыў. (Барані Божа! Гэта не прапанова, а падынанне).

І так і падмывае дапісаць: «Прывітанье майму хірургу В. Рамановічу, цяпер вядомому кардыёлягу!»

Святлана Длатоўская

КАЛЯНДАР

2 траўня 1850 г. вільківідаваная Беларуская навучальная акруга. У свой час яна прыйшла на зъмену Віленскай акруге, што была рэарганізаваная ў 1829 г. звязку з узмацненнем польска-га вызвольнага руху. Цэнтрам новай акругі стаў Віцебск. Паступова акруга ўключыла ўсё беларускія землі, у тым ліку і Беласточчыну. Кіраванье акругай мусіў ажыццяўляць папячыцель, пры якім дзейнічала ўправа, што складалася з дырэктараў гімназіяў і ганаровых папячыцеляў. Першым папячыцелем быў Рыгор Карташэўскі (1829—1835), які распрацаўшы акурку ў склад адноўленай Віленскай навучальнай акругі, Віцебская і Магілёўская былі далучаныя на найкі час да Пецярбургскай. Першым папячыцелем Віленскай акругі стаў генэрал ад артылерыі Ілья Бібікаў, які праславіўся тым, што паўсюль бачыў «бунтаўшчыкоў» і «змоўшчыкоў».

5 траўня 1825 г. нарадзіўся жывапісец Фадзей (Тадэвуш) Гарэцкі, які праўжыў кароткае жыццё — 43 гады. У Вільні ён вучыўся ў Валенція Ваньковіча, а потым працягнёў адукацыю ў Пецярбурзе, у тамтэйшай Акадэміі мастацтваў у Карла Брулова. Між іншымі, ён дапамагаў Брулову размалёўваць Ісакіеўскі сабор. У 1848—49 г. і 1855 г. Гарэцкі жыў на Віцебшчыне, дзе, натуральна, маляваў карціны. З 1850 г. ён выехаў на сталае жыццё за мяжу. Самыя вядомыя ягонія карціны: «Съляпы жабрак з павадыром», «Споведзь маладой дзяўчыны ў ксяндза», «Апошнія прычасце». За год да съмерці, у 1867 г., ён прыехаў наведаць горад свайго дзядцінства — Вільню.

6 траўня 1975 г. памёр вугорскі каталіцкі кардынал Міндынці. Ён быў адным з сымбалеў непадпрадкаўшчыннасці камуністычнаму рэжыму ў Вугоршчыне. Напрыканцы 40-х г. быў прысуджаны да турэмнага пакарання з надуманным авінавачаннем у контэр-

валюцыйнай дзеяйнасці. У 1956 г. падчас вугорскай рэвалюцыі вызвалены, але дэмакратычныя сілы былі разьбіты, і кардынал Міндынці скаваўся ад новага арышту ў амэрыканскай амбасадзе. Ватыкан, каб ня ўзвізацца ў канфлікт, адлучыў Міндынці ад царквы, але ёй гэта не зламала кардынала, які так і не признаў камуністычную дыктатуру.

7 траўня 1925 г. перастала біцца сэрца Барыса Савінкава, терарыста, антысаветчыка і пісьменніка, якому належыць крылатое выслоўе: «Перамога толькі за тым, у чых руках меч». Савінкаў распачынаў як адзін з кіраўнікоў славутай «Баявой арганізацыі» эсэраў. Як і ягонія калегі з партыі, ён змагаўся за новую Расею і быў прыхильнікам індывідуальнага тэатру. Шмат разоў рызыкаў ўсё жыццё, кідаўся ў самую віхуру падзеяў, але заўжды быў спакойны і ветлівы з людзьмі. У 1911 г. ён нечакана парывае зі сябрамі-тэрарыстамі і зьяжджае ў Парыж. Вяртанье адбылося пасля Лютаўскай рэвалюцыі. Але Каstryчніцкі пераварот перакрэсліў усе мары. Савінкаў уважаў, што ў контакт з лідарамі Белага руху. У восень 1918 г., пасля заканчэння першай сусветнай вайны, ён выїжджае ў Парыж, на Вэрсалскую канферэнцыю, дзе дамаўляеца з прадстаўнікамі Брытаніі ў Інстанам Чэрчылем і Дэвідам Лойд-Джорджам на контрактовай грошавай дапамогі Белому руху. Пазней у Варшаве са згоды Пілсудзкага Савінкаў стварае Расейскі палітычны камітэт, які аб'ядноўвае ўсіх ворагаў Савецкай улады (дарэчы, у яго ўва-

ходзіла і войска Булак-Балаховіча). Войска Булак-Балаховіча разам з атрадамі Савінкава рушыла на беларускія Палескія землі, вызвалічила яго ад бальшавікоў. У Мазыры Балаховіч здраджвае Савінкаву і аўвяшчае пра стварэнне Беларускай рэспублікі. Хутка і ўласна Расейскі палітычны камітэт церпіць паразу. Савінкаў мог спакойна застацца ў Варшаве, але ім кіравала пра гяра вяртання на Радзіму. Ён пераходзіў польскую мяжу, ня ведаючы, што за ім сочыць савецкія спэцслужбы. У кансьпіратыўную кватэру ў Менску чэкісты ўламіліся ў той момант, калі Савінкаў сънедаў. На судзе Барыс Савінкаў быў прысуджаны да 10 гадоў турмы, і, паводле адной з вэрсіяў, скончыў жыццё самагубствам, а паводле другой — быў забіты ў Менску.

У 1975 г. 9 траўня жыды-дыядэнты арганізавалі ў Менску ля так званай «Ямы», дзе стаіць помнік пяці тысячам менскіх жыдоў, забітых 2 сакавіка 1942 году, першы несанкцыянованы жалобны мітынг. І раней тутака сабіраліся людзі, але ніколі — адкрыта і арганізавана. На мітынг выступіў палкоўнік Яфім Давідовіч, адзін з найпершых актыўістў жыдоўскага руху ў Менску, які заклікаў супрацьстаяць антысемітызму ў Савецкім Союзе. Да наступнага Дня перамогі Давідовіч не дажыў двух тыдняў — чацверты інфаркт. Ён не пабачыў, як у 1976 годзе ля помніка сабраліся ўжо некалькі тысячаў чалавек.

Алег Гардзіенка

Дзіўнае было ў мяне пачуць цё: мазахіцкія асалода ад нейкай неусвядомленай паразы, але адначасова — трывомф перамогі. Тлумы у залі, падвойны кантроль білетаў, авацыі, сълёзы, кветкі, беззліч бутэлек ад «Дарыды», якою сябры журы спатольвалі сваю прагу вялікіх эмоцый... Такім застанецца ў маёй памяці Міжнародны конкурс піяністаў «Менск-2000».

Усё было нібыта дасканала. Адкуль жа ў мяне гэты горкі прысмак расчараўаньня?

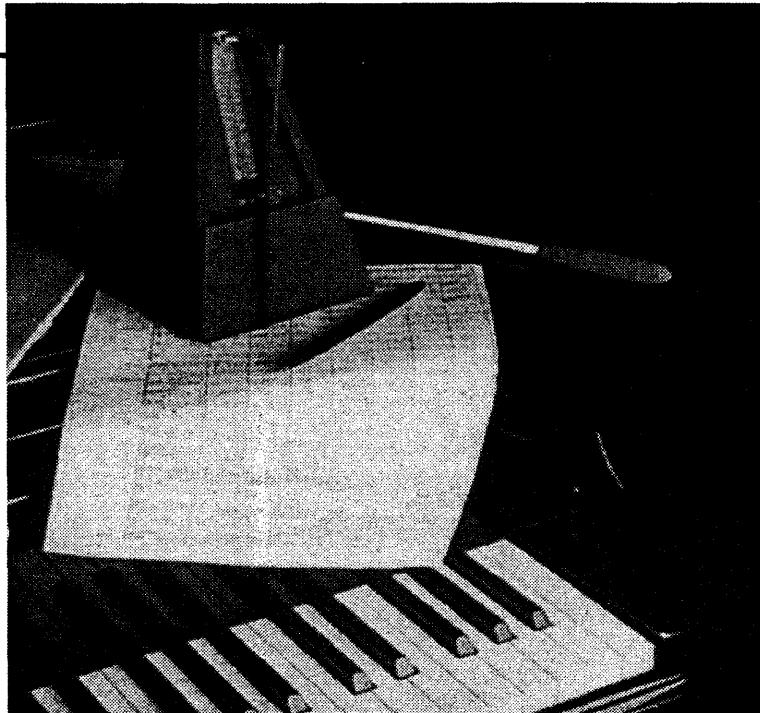
«Менск-2000» нарадзіўся не на пустым месцы. Спачатку быў Першы міжнародны конкурс «Фартэпіяна. Менск-1996». Гэта была сэнсацыя. Тады мы ледзь не ўпершыню ўбачылі сябе зъдзіўленымі вачыміа нашых гасцей, якія зусім не чакалі знайсці тут музычнае Эльдарада.

Мы так спадабаліся самі сабе, што стварылі з гэтага конкурсу прыгожую легенду і чакалі, што яна паўторыцца ў рэчаіснасці. Мы глядзелі на тыя падзеі праз ружовыя акуляры, і глядзелі так доўга, што нават сцэльна чорныя прадметы ператварыліся ў прымена-бардовыя. Не заўважалі, што той конкурс не адкрыў аніводнай яскравай індывідуальнасці: адзінай ягонай сапраўднай падзеяй быў 29-гадовы Андрэй Сікорскі, які стаўся ляўраратам першай прэміі яшчэ да пачатку жараб'ёўкі. Заплюшчвалі вочы на тое, што адзін з тагачасных пераможцаў — прасцецкі, хаця і таленавіты хлапец, заўсёды кришачку «пад шафэ» — зусім не надаецца на артыста. Аматары музыкі памятаюць: у антракце паміж праслушоўаннямі ў яго стралялі з газавага пісталету; цяпер ён гандлюе на базары.

Дый увогуле, калі захоўваць цвярзосць, дык становіца цалкам відавочна, што «крымінал» — у сэнсе музычнага прафесіяналізму — на сёлетнім конкурсе было значна менш, чым тры з палова гады таму.

Хаця не абышлося без кур'ёзаў. Адна маладая дама, якая цяпер жыве ў Нямеччыне, прыехала на конкурс, мабыць, толькі дзеля таго, каб здзіўіць былы аданаклясіцкія модныя сукенкі. Спачатку яна зъвіялася на сцене ў чымсьці блакітна-дымчаты-шэрым, празрыстым і са шлейфам; потым — у чорным і зноў празрыстым. Напэўна, у яе былі падрыхтаваныя сукенкі для фіналу, і для заключнага канцэрту, але журы не захацела болей слухаць, як яна старана закалочвае пальцамі клявішы. Журы разъмеркавала па-свойму, і ў фінал трапілі дзяўчата, у якіх няма ніводнай сукенкі, і яны выступалі ў пляжных майках і старых абшарпаных споднях.

Адзін выкладчык музычнай школы з райцентру вельмі бязладна сыграў славутае бэтховенскае ронда «Злосьць з нагоды згубленага гроша», пакланіўся і пайшоў са сцэны. У залі павісла ціша. Ці мо чалавек нарешице зразумеў, які з яго піяніст, і пабег на электрычку? Паводле конкурсанай праграмы, ён мусіў сыграць яшчэ два эцюды і абавязковую п'есу беларускага кампазытара. Здавалася, на наших вачах разгортаецца трагедыя. Чаканыне доўжылася тры хвіліны. Потым за кулісы адправіўся адказны сакратар журы. А яшчэ праз нейкі час аднекуль зъвіяўся мужык у рабочым адзеніні, адсунуту ў глыбіню сцэны навюткі «Стэйнвей», на якім іграла пераважная большасць удзельнікаў конкурсу, і прыкапіў раяль для ветэранаў — разношаны, як хатнія пантофлі. Ах, вось у чым справа! Піяністу

ЧЭМПІЯНАТ ПА ФАРТЭПІЯНА

не падабаўся раяль! Народ ажывіўся і стаў чакаць эцюду. І тут з-за кулісаў — спакойны і сам зябре задаволены — зъявіўся віноўнік усёй гэтай мітусні, усміхнуўся ў бок публікі і зноў зайграў сваю бязладную «Злосьць», tym разам яшчэ горш, чым напачатку.

Вы запытаецеся, як такое ўвогуле магло здарыцца? Тым болей, што небарака з гэткім самым поспехам удзельніцаў і ў мінульм конкурсе. Адзінам выратаваннем супраць такіх выпадкаў можа быць систэма папярэдняга адбору — ці праз відэакасэты, ці праз рэкамэндатыўныя лісты буйных музыкантаў — як гэта робіцца на салідных музычных спаборніцтвах.

Але, каб рабіць адбор, трэба мець, з каго выбіраць. Між тым, сёлета ў аркамітэт паступіла ўсяго толькі 85 заявяў, а рэальных удзельнікаў было 42 — у два разы менш, чым на мінульм конкурсе! Проста цуд, што ў гэткіх абставінах I тур праходзіў даволі гладка: нават найнуднейшыя выступленні канкурсантаў болей ці меней адпавядалі строгім акаадэмічным крытэрам. Зрэшты, больш за палову сёлетніх удзельнікаў загадзя ўзбройліся якім-любія ляўрэацкім тытулам — хай нават з міжнароднага конкурсу ў вёсцы Нью-Аўсукі. У мінулы раз такіх людзей было меней за трэць. Відавочны прагрэс!

«А калі прагрэс, дык чаму ажурат палова цяперашніх фіналістаў у мінульм конкурсе ня трапілі нават на другі тур?» — зъедліва дапытваюцца скептыкі. Але што ж тут дзіўнага? Моладзь з часам сталее, набывае рэпутацыю... И вось вам яскравы прыклад. Сёлетні выпускнік Акаадэміі Музыкі Канстанцін Красніцкі яшчэ ня так даўно лічыўся звычайнім чацверачнікам, і ледзь ня ўся Акаадэмія пацяпалася зь ягонымі конкурснымі амбіцыямі. І раптам ён здабыў галоўны прыз, мусіць іграць Першы канцэрт Чайкоўскага; той, хто гатоў задаволіцца другой ці трэціяй прэміяй, павінен спыніць свой выбар на Пракоф'еве ці Рахманінаве; а ўсе астатнія могуць выбіраць канцэрт паводле свайго густу і магчымасцяў. З гэтай нагоды нам прышлося двойчы запар праслушаць ражманінскую «Рапсодыю на тэму Паганіні», а потым два разы — канцэрт Чайкоўскага. На гэтым фоне Музыкантаў са сваім Трэцім канцэртам Бэтховена глядзеўся вельмі сыцілым прэтэндэнтам. Але зноў ён апынуўся найспрятнішым. Законны вынік: ён і атрымаў першую прэмію. Другую аддалі Інэ Салдаценцы з Украіны (канцэрт Чайкоўскага), трэцюю — Заруі Амбарцумян з Расеі (Чацверты канцэрт Бэтховена). Гэткім жынам, традыцыю парушылі, але раскладка атрымалася палітычна карэктнай: усім братнім распублікам-сёстрам па завушицца, з тым маленькім удакладненнем, што Заруі Амбарцумян прадстаўляе на толькі Расею, але і Арменію.

Ці было гэткае рашэніне справядлівым? Асабіста я, слухаючы сёлетніх пераможцаў, адчуваю да іх пашану. Відавочна, што цяпер ня толькі ў Маскве і Пецярбургу, але і ў іншых кутках усходніх славянішчыні навучыліся іграць хутка і гучна, зъ

мінімальнаі колькасцю фальшывых нотаў.

Вось ляўрэатка другой прэміі Іна Салдаценка: нізенская і кругленыя, як кітаянка, з тварам прыроджанай выдатніцы і з драбнюткімі спрытнымі пальчыкамі, якімі яна вельмі хуценька прабягала па клявіятуры, а часам умудралася выдаваць даволі гучныя акорды. Мэханістычна, але даволі эфектна.

Ці ляўрэатка трэція прэміі Заруі Амбарцумян — тая самая дзяўчына, у якой пад час выканання лопнула струна: пра гэты выпадак у Менску хадзіла пагалоска. Дарэчы, яшчэ больш драматычнае здарэнне адбылося пад час выступлення беларускага канкурсанта Расыціслава Крыме-

нага музычнага спаборніцства быў Ван Клібэрн; Полак, агульным меркаваньнем, цэліў на другую прэмію; але немагчыма нават уяўіць, каб у ту эпоху два першыя месцы занялі амэрыканцы. Сёлета — праз 42 гады — ён ізноў у Менску, і зноў з жонкаю, якая ў свой час адмовілася ад уласнай кар'еры піяністкі выключна дзеля таго, каб ён мог спакойна займацца творчасцю.

Але цяпер для прыезду ў Менск у яго была асабістая на-года. Акурат у дні конкурсу споўнілася 100 гадоў з дня нараджэння ягонага бацькі, Гірша Папалака, які калісьці жыў у Пінску, але зъехаў за акіян, спадзяючыся лепшага жыцця. У памяць па бацьку Дэніэл Полак зайграў шапэнскую санату з славутым пахавальнym маршам. Ён іграў геніяльна; ён аспіваў публіку асляпляльнымі бісамі — як пазыней адорваў канвэртамі з грашыма ўсіх, хто яму падабаўся, — і перш за ўсё маленька гадомі.

Але зноў ён жыў фэровэрк. А калі ўжо казаць пра гроши, дык Полак з ягоным прыроджаным артыстызмам здолеў зрабіць геніяльную рэч: адарыць і ўзвысіць Педагога, Зою Качарскую, якая выхавала талент Аляксандра Музыканта; а праз яе — і ўсіх іншых нашых выкладчыкаў.

А вось Ары Варды застаўся для ўсіх загадкаю. Гэты рафінаваны ізраільцяйн — сусветна вядомы піяніст, прафэсар некалькіх музычных акаадэмій і сябра самых аўтарытэтных конкурсных журы, спадзяючыся адшукыць на Слоніме магілы сваіх працоўнікаў, але ўсе пошуки былі дарэмнымі (Полаку пащанцавала больш: ён знайшоў ня толькі магілу дзеда, але, здаецца, і дом, у якім жыла сям'я). Усе — і асабільна студэнты — страшнна шкадавалі, што Варды не выступае з канцэртам; але ён нават ані разу не выказаўся публічна!

А цяпер ён зъехаў, і зъехаў ўсе тыя, з кім карцела паразмаўляць, але было нельга — конкурс! І мы засталіся сам-насам з нашым трывомфам і нашай непазыўнаю горыччу, бо трывомф нашае фартэпіяннае школы адбываўся нібы ў суцэльнай пустэчы. Гасціцёў з па-за межаў былога СССР сядроудзельнікаў было толькі два чалавекі; нават нашыя суседы — палякі, літоўцы і латышы — сёлета не прыехалі, хаця інфармацыя пра конкурс была дасланая ў 153 краіны сусвету. Нам кажуць, што многія спалохаліся занадта цяжкай конкурснай праграмы. Але чаму спалохаліся менавіта ўаршавіе і Гамбурзе, а не ў Маскве? Ці не таму, што людзі ў Эўропе глядзяць тэлевізар і бачаць, як на нашых вуліцах міліцыя зьбівае дэманстрантаў?

Была ў нас яшчэ адна надзея: нам абяцалі, што неўзабаве наш конкурс стане ўдзельнікам прэстыжнай і ўплывовай арганізацыі ў складзе ЮНЕСКА — Сусветнай федэрацыі міжнародных музычных конкурсаў. Гэткім чынам, нашае музычнае съвята набыло б зусім іншы статус — у адным шэршагу з конкурсам імя Шапэна ў Варшаве ці Чайкоўскага ў Маскве. На конкурсных праслушоўаннях «Менск-2000» нават прысутнічаў незалежны назіральнік ад СФММК сп. Аднік з Нідэрляндаў, і ён быў вельмі задаволены вынікамі сваіх місій. Сёлета пра ўступленне ў фэдэрацыю ўжо не было гаворкі. Няўажко мазаўжды асуджаныя трывалі на другіх ролях у постсавецкім запаведніку?

Гэты конкурс яскрава паказваў: мы годныя лепшага.

Юлія Андрэева

Праця са старонкі 1.

У справе ж дэміталягізациі грамадзкіх уяўленняў першаступенную значнасць маюць, на маю думку, публікацыі дакумэнтальных крыніцаў з гісторыі савецкага партызанскага на тэрыторыі Беларусі. Менавіта такія крыніцы даюць чытачу найболыш аб'ектывізаваную інфармацыю пра тагачасныя падзеі. У нашых архівах гэткіх дакумэнтаў захавалася вялікая колькасць матеріалаў, якія доказоўваюць, што савецкіе партызаны ў Беларусі не распаўсюджвалі абвінавачаньня. Но ж, як вядома, на ваенныя злачынствы тэрмін даўнасьці не распаўсюджвалі.

За гэтым, працягнуўшымі ўзвес шаноўных чытачоў «НН» дакумэнты, у якіх адлюстраваліся гісторыі на тэрыторыі Ўсходніх Відэбшчынаў партызанскае брыгады «Аляксей» — аднаго з найбольш шанаваных пэрсанажаў у пантэоне савецкага партызанскага міталёгіі, ураджэнца Саратоўскага губерні, Героя Савецкага Саюзу Аляксея Данукалава. Дакумэнты гэтыя захоўваюцца ў Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь (далей — НАРБ) у фондае Цэнтральнага камітэту Камуністычнай партыі Беларусі. Друкуюцца ўпершыню, з невялікімі скоротамі ды з захаваннем стылёвых асаблівасцяў арыгіналаў.

Замест пралёту

ПАРТЫЗАНСКАЯ БРЫГАДА ІМЯ ДАНУКАЛАВА. Да траўня 1944 называлася брыгадай «Аляксей». Дзейнічала на акупаванай тэрыторыі Касплянскага р-ну Смаленскае вобл., Лёзиненскага, Сураскага, Віцебскага, Аршанскага, Багушэўскага, Бешанковіцкага, Чашніцкага, Ушацкага, Пліскага раёнаў БССР. Створана ў красавіку 1942. Камандзіры брыгады А.Ф.Данукалаў (загінуў), Б.А.Блахін; камісары Т.В.Паўлоўскі (загінуў), А.Ц.Шчарбакоў, І.І.Старавойтаваў; начальнікі штабу А.С.Гайдукоў, Я.М.Антоненка, Ф.І.Пласкуню́, І.П.Піменаў.

Партызаны праводзілі дыверсіі на варожых камунікаціях, у тым ліку на чыгуначных Віцебск — Ворша, Віцебск — Смаленск, Полацак — Маладечна. У ліпені — лістападзе 1942 разгромілі варожы гарнізоны ў в. Шапурава, Будзянка, Ляшчова Сураскага, Стасава Лёзиненскага р-наў. У сънечні 1942 — лютым 1943 ўдзельнічалі ў баях з карнікамі, разгромілі гарнізоны ў в. Жабенчыя, Мельны, Баліна, Мішуткі Сураскага р-ну. У каstryчніку 1943 ўдзельнічалі ў баях супраць карнікаў аперацыі каля в. Рубеж, Вадапоева, Вуглы Бешанковіцкага р-ну, тройчы нападалі на варожы гарнізон у в. Бачэйкава, ўдзельнічалі ў Лепельскай аперацыі 1943. У красавіку — траўні 1944 у Полацка-Лепельскай партызанскай зоне брыгада вяла біт з карнікамі. У «рэйкавай вайне» на чыгуначных участках Падсвільле — Крулёўшчына, Замасточча — Лычкоўскага, Сасноўка — Замасточча падарвала больш за 2,9 тыс. рэек.

1.7.1944 брыгада злучылася з Чырвонай Арміяй. Брыгада ўвекавечаная ў мэмарыяльным комплексе «Парыў» у ліку 16 партызанскіх брыгадаў. У 1976 у гонар брыгады ўсталяваны мэмарыяльныя дошкі на чыг. ст. Выдэя Лёзиненскага р-ну, у 1976 у в. Рабава Віцебскага р-ну, у 1976 у в. Вял. Дольцы Ушацкага р-ну. У

БУДНІ САВЕЦКІХ ГЕРОЯЎ Гісторыя Данукалава

1979 на будынку мэмарыяльнага музею А.Ф.Данукалава ў в. Каўалі Лёзиненскага р-ну ўсталявана мэмарыяльная дошка, у 1977 у в. Пагосыціча Лёзиненскага р-ну паставлена стела.

Паводле энцыклапедыі «Беларусь у Вялікай Айчыннай вайне», Менск, 1990, с.430.

Дакумент 1

САКРАТАРУ ЦК КП-Б
тав. ЭЙДЗІНАВУ
Копія сакратару Віцебскага
Абкаму КП-Б-Б
тав. ПАЗДНЯКОВУ

Ад старшыні Сураскага
райсавету тав. МІКАНЕНКІ,
інструктара Сураскага РК КП-
Б-Б тав. ШЭРАКОВА.

Падаручэнні Сураскага РК КП-
Б выбылі ў в. Саснаватка дзеля
праверкі зьверскага вынішчэння
сям'і ДЗЕМІДЗЕНКАВАЙ Праскоўі.

ДАКЛАДНАЯ ЗАПІСКА

Правераны факт барбарскага
вынішчэння сям'і ДЗЕМІДЗЕНКА-
ВАЙ Праскоўі ўроцілі ў в. Сас-
наватка Астроўскага сельскага са-
вету ў месцы дысліякацыі партызан-
скага атраду БАРЫСАВА брыгады
АЛЯКСЕЯ.

Праверкай высьветлена, што
12-II-43 году да грамадзянкі ДЗЕМІ-
ДЗЕНКАВАЙ прыбылі троі партызаны
з атраду БАРЫСАВА [sic!], якія, як
паказвае грамадзянка ЦЮПЛЕКАВА
Ефрасіння, пачалі браць у яе сена.
Апошняя адмовілася яго аддаць,
пасля чаго была арыштаваная.
Пратрымаўшы 2 сутак пад арыштам,
яе прывялі дахаты, з трывомі малымі
дзецеўмі расстрялялі ў кустах і кінулі
незарытымі.

Грамадзянка ДЗЕМІДЗЕНКАВА
была сястрою паліцыянта. Аднак, мы
лічым зусім няправільным, што сама
ДЗЕМІДЗЕНКАВА зь ейнім малымі
дзецеўмі расстрялянай на вачах на-
сельніцтва, і трупы кінуты ў полі.

Гэткі факты дзеяньняў з боку
партызанаў брыгады АЛЯКСЕЯ не
адзінкавыя. 8-II-43 г. камандзір атраду
БЛАХІН і ягоны намеснік РАХА-
НАЎ учынаў абрабавалі грамадзянку
МЕХАВУ Пелагею ў в. Будзіслава Ку-
рынскага сельскага савету, у якой
забралі ўсю хатнюю маёмыць і
хлеб, нягледзячы на тое, што троі
сыны апошній заходзяцца ў РСЧА,
а чацверты — у партызанскім ат-
радзе ГУРКО.

Аб тых фактах няправільнага
дзеяньня намі ставілася пытаньне
перед камандзірами брыгады АЛЯК-
СЕЕМ, але нікія меры прынятыя не
былі, наадварот, марадзёрства з
боку вышэйпазначанае брыгады па-
вялічавацца.

Да дакладной далучаем даку-
менты аб некаторых дзеяньнях
партызанаў гэтае брыгады.

Старшыня Сураскага райсавету МІКАНЕНКА
інструктар Сураскага райкаму
партыі ШЭРАКОУ

Машынапіс, арыгінал. НАРБ,
ф.4, в.25, спр.2145, арк.1.

Дакумент 2

НАЧАЛЬNIКУ АПЭРГРУПЫ
ПРАДСТАУНІКА
ЦЭНТРАЛЬНАГА ШТАБУ

ПАРТЫЗАНСКАГА РУХУ
ПРЫ ВАЕННАЙ РАДЗЕ 4-Е
УДАРНАЕ АРМII
МАЁРУ Тав. ВОЗЧЫКАВУ

ДАНЯСЕНЬНЕ

Гэтым даношу пра тое, што пад
час заходжаньня сярод партызан-
скіх брыгадаў Сакалова й «Алякс-
ея» з 12-га лютага па 7-га сакавіка
1943 г. высьветліў наступнае: «Аля-
ксей», як камандзір брыгады, замест
таго, каб выхоўваць падначаленых
у духу барацьбы з праціўнікам, рас-
клаў брыгаду. Ягоныя людзі займа-
юцца марадзёрствам сярод мірнага
насельніцтва. Заходзяць у хату і за-
бираюць ня толькі жы-
вёлу і прадукты хар-
чаваньня, але і разьбіваюць куфры,
забіраюць адзеньне,
грамадзяніна, якія суп-
раціўляюцца, б'юць
прыкладам. Я быў у
«Аляксея» на нарад-
зе каманднага складу
ягонае брыгады і ўбач-
ыў наступную карці-
ну: пасярод шалашу
пасланы дыван, на
дыване — падушка,
і на падушцы —
«Аляксей»,
якога падна-
чалены за-
вувцу «БАЦЯ».

Нават супраціў
праціўніку пры наступе на тво-
раць. Гэткі прыклад: 26-га лютага
«Аляксей» пераходзіў з брыгадаў ў
700 чалавек бальшак Сураж-
Віцебскі, і дастаткова было 3-х стрэ-
лаў патрулёў праціўніка, як брыгада
у паніцы пабегла, кідаючи коняў. Я
запытаўся, чаму ён ня творыць арга-
нізаціўную супраціў, і апошні ад-
казаў: «Я маю загад у бой з праціў-
нікам не ўхаходзіць, а пазыбягаць яго
дзеля захаванья жывое сілы». Гэ-
тым ён дэманструе сваю няздол-
насць і выхоўвае боязь у паднача-
леных, а праціўнік нахабствуе ёй
съмнецца, разганяючы партызанаў
малымі сіламі.

Лічу дзеяньні партызанаў у ад-
носінах да мірнага насельніцтва не-
дапушчальны, бо гэткі дзеяньні
ўзынімаюць насельніцтва супраці-
вартызанаў. Паліцыянтамі немцы за-
бараняюць займацца марадзёр-
ствам сярод насельніцтва і гэтым
самым вядуць агітацыю сярод на-
сельніцтва, завучы партызанаў бан-
дитамі.

Прашу прыняць адпаведныя за-
хады.

старши лейтэнант
(ЦВЯТКОУ)
10 сакавіка 1943 г.

Машынапіс, незавераная ко-
пія. НАРБ, ф.4, в.25, спр.2145,
арк.13-14.

Дакумент 3

Копія

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Я, САМАЛЁТАЎ Трафім Васі-
левіч, 1906 г. нараджэння, пра бры-
гаду АЛЯКСЕЯ ведаю наступнае:

У 1942 г. 24 лютага мы разам з
АЛЯКСЕЕМ прыбылі з партызанскім
атрадам у Беларусь, дзе на загаду
Смаленскага «Баці» мусілі аўтадаць
усе партызанскія атрады.

Наш атрад, які прыбыў у в. МАР-

ТЫНАВА Марчанская сельскага са-
вету, складаўся з 80 чалавек, каман-
дзірам атраду быў ЛАДЫГІН, каміса-
ром атраду быў я.

Аляксей у той час, калі атрад
вёў баявыя дзеяньні, у аперацыях
на ўздеўнічай, знаходзіўся амаль
узвесь час у штабе й меў сужніці
з лекарскай атраду Тоняй,
прозвішчай якія я ня ведаю. Калі наш
атрад узрас до 300 чалавек, Аляксей
падзяліў яго на два атрады, у
адным атрадзе пакінуў старога камандзіра
тав. ЛАДЫГІНА, у другім атрадзе пакінуў мяне камісарам ат-
раду я даў мне новага камандзіра.

Брыгада Аляксея таксама зай-
малася марадзёрствам.

У ліпені месяцы 1942 г. у ра-
ёне в. Уласава Рабцева [Ра-
бава] нямецкае камандаванье павяло наступ на
наш гарнізон, і пасля ўварвання ў в. УЛАСА-
ВА немцы частку насель-
ніцтва ўзялі з сабою. У
этых час камандзірам ат-
раду ГЛАДКОЎСКІМ былі
адкрытыя 2 ямы речай, якія
належалі грамадзянам.

Мною, як камандзірам ат-
раду, было дадзеное распараджэнне
усе речы здаць

Марчанскуму сельскому са-
вету, але камандзір атраду АНТОНАЎ усе

речы падзяліў паміж сабою й камандзірамі. Тады я пачаў яму ка-
зяць, што праца дадзіце да сканда-
лу, і за марадзёрствам нас з табою
аддадзіць пад суд, але ён у п'янім
выглядзе кінуўся на мяне з наганам
ды мяне ледзь не застрэліў, што можа пацьвердзіць старшыня Мар-
чанскае сельскага савету, а таксама
і сакратар. У этых час Аляксея не было, ён быў у Маскве, але калі
Аляксей прыехай на брыгаду, і я пас-
ліцца ўсім рапарт, дык ён у п'янім
выглядзе сказаў: «Калі было
дадзеное распараджэнне камандзі-
рам атраду, дык адміняць яго ніхто
намае права».

Прыехаўшы з Масквы, Аляксей
прывёз сабе яшчэ жонку [Вольгу].
Брыгада ў этых час стаяла ў в. КУ-
РЭНЫ [Курына]. Ён напісіў п'янім і
пайшоў начаваць да былога сваёй
жонкі Тоні, а Вольга засталася сама.
Яна ўзбройлася «Маўзэрам» і пайш-
ла шукати Аляксея, але дзякуючы
тому, што калія кватэры Аляксея
стаялі 2 чалавекі вартавых, яе ў
кватэру не пусцілі. Пасля гэтага
Аляксей пабачыў, што працы кеп-
кія, што жыць зь дзівюма жонкамі
нemагчыма, і ён пачаў угаворваць
Тоню, каб яна ехала ў савецкі тыл на
працу, выпісаў ёй добры дакумент, і
яна пaeхала.

Адночы п'яны Аляксей прые-
хаў у атрад АХМЕДЧЫКА, расшукаў
самога камандзіра, які быў паранен-
ы ляжаў на койцы, і пачаў пытацца
гарэлкі. АХМЕДЧЫ

Дакумент 5

ЗАКЛЮЧЭНЬНЕ

У справе ДАНУКАЛАВА Аляксея Фёдараўіча, сябры УКП(б) з 1940 г. партбілет №3362735, працуе камандзірам партызанскае брыгады «АЛЯКСЕЯ».

Праверкай шматлікіх матэрыялаў, якія пацупілі ў Абкам КП(б)Б, высьветлена, што ў партызанскае брыгадзе АЛЯКСЕЯ маюць месца шмат выпадкіў марадзёрства, п'янства, бытавога раскладання сярод каманднага складу брыгады і парушэння вайскове дысыплюны. Так напрыклад:

28.1.43 г. 5 байдзіц партызанскае брыгады АЛЯКСЕЯ, што былі размешчаны ў в. КЛІШАВА, зайдлі ў хату да жонкі інструктара Гарадоцкага РК КП(б)Б ШЫФАЛІНАЙ, пад страхам зброі прымусін яе маўчачь і не выходзіць з хаты, а самі ў гэты час з сараю забралі 6 шт. курэй і 4-у суседа, зарэзалі іх і сышлі.

10.II.43 г. камандзір партызанскае атраду брыгады Аляксея БЛАХІН правёў вобыск у грамадзянкі в. Мурашкі Курынскага сельскага савету МЕХАВАЙ Марыі, пад час вобыску забраў – 40 пудоў жыта, 35 мэтраў саматканага сукна, 2 мякі воўны, 19 аўчынаў. З сыны гэтая жанчына знаходзяцца ў Чырвонай Арміі і адзін – у партызанскае атрадзе ГУРКО. Апрача гэтага, жанчына выхоўвае дзяцей сваіх дочак, чые мужы загінулі пад час фінскіх падзеяў.

19.1.43 г. камандзір партызанскае атраду АХМЕДЧЫК Пад час п'янкі з камандзірам партызанскае атраду АНТОНЕНКАМ дамовіліся, каб апошні загадаў партызанцы ЯЎСЕЕВАЙ паехаць з АХМЕДЧЫКАМ, быццам бы ў штаб брыгады ў якасці сувязной. На шляху АХМЕДЧЫК працягнуў ЯЎСЕЕВАЙ уступіць з ім у інтymную сувязь. Але атрымаўшы адмову, ён пагражай ёй зброяй (даў дзве чаргі з аўтамата), пасля гэтага ўжыў сілу і згвалтіў ЯЎСЕЕВУ, і шмат іншых фактав.

ДАНУКАЛАЎ на толькі не працягнуў барацьбу з марадзёрствам, п'янствам, бытавым разбэшчаннем, але і сам садзейнічаў гэтаму і систэматична піў.

Рашэннем Райкаму КП(б)Б ад 9/I. 43 г. АХМЕДЧЫК за п'янства і згалтаванье партызанкі быў выключаны з партыі. Тав. ДАНУКАЛАЎ прапанавана зяньця АХМЕДЧЫКА з працы камандзіра партызанскае атраду. Аднак, ДАНУКАЛАЎ гэтае працягновы ня выканані і накіраваў АХМЕДЧЫКА на адпачынак у г. Москву.

Пасля прыбыцця з Москвы ў 1942 г., ДАНУКАЛАЎ прывёз сабе жонку, да гэтага ён у брыгадзе жыў з лекаркай Тоняй. У в. КУРЫНА, на пішыся п'янім, ён пайшоў начаваць з былою жонкай Тоняй, а Вольга зас-

талася сама. Для таго, каб не пусціц Вольгу, ён паставіў калія кватэры вартавога ѹ загадаў яе не пускаць, калі палезе – стряляць. Тоє самае ён вырабляў, калі знаходзіўся з Вольгаю.

Такія адносіны да справы й паводзіны ДАНУКАЛАВА адбіваюцца на дысыплюне і ўстойлівасці партызанаў. Толькі за тры месяцы з брыгады АЛЯКСЕЯ дэзэртавалі 101 чалавек.

Зыходзячы з выкладзенага вышэй, лічу, што камандзіра партызанскае брыгады «АЛЯКСЕЯ» ДАНУКАЛАВА А.Ф. за систэматичнае п'янства, бытавую разбэшчанасць, грубае парушэнне партыйнае ѹ вайскове дысыплюны з працы зяньця і аўтавіц строгую вымову з палірэджањем.

Загадчык аргінструктарскага аддзелу
Віцебскага АК КП(б)Б
/Марозаў/.
7 красавіка 1943 г.

Машынапіс, незавераная ко-
нструкция. НАРБ, ф.4, в.25, спр.2145, арк.3.

Замест эпілёгу

ДАНУКАЛАЎ Аляксей Фёдараўіч (партызанскі псеўданім Аляксей; 29.2.1916, с. Новарасльеўка Дзярэгачаўскага р-ну Саратоўскага вобл. – 27.4.1944), адзін з арганізатораў і кіраўнікоў партызанскае руху на тэрыторыі Віцебскага вобласці ў Вялікую Айчынную вайну, Герой Савецкага Саюзу (1944). Скончыў Балашоўскі тэхнікум мэханізацыі сельскага гаспадаркі (1936), Іркуцкую вайсковую вучэльню (1941). У Чырвонай Арміі з 1937. З чэрвеня 1941 на фронце, удзельнік абароны Лепелю, Воршы, Смаленску. Трапіўшы ў акружэньне, у жніўні 1941 арганізаваў партызанскае атрад «Радзіма», які дзейнічаў у Смаленскай і Віцебскай абласцях. У красавіку 1942 атрад рэарганізаваны ў брыгаду «Аляксей», камандзірам якой быў Данукалаў (пазней партызанская брыгада ягона га імя). Падпалкоўнік Данукалаў загінуў у бое ў час выхаду з бліакады. У Лепелі на магіле Данукалава пастаўлены помнік. Ягоным імем названыя вуліцы ў Віцебску, Лепелі, Лёзьне, Ушачах, калас у Лёзьненскім і саўгас у Сеніненскім, школа ў Віцебскім р-нах; у в. Кавалі Лёзьненскага р-ну мэморыяльны музей Данукалава, усталяваны ягоны бюст.

Энцыклапедыя гісторыі Бела-
русы. Т.3, Менск, 1996, с.207.

Прадмова, пераклад з расейскай і публікацыя Ігара Лялькова

Беларусь павінна быць вольнай і незалежнай дзяржаваю!

Зварот да беларусаў сьвету ѹ сувязі з 55-мі ўгодкамі заканчэння другой сусветнай вайны

Паважаныя саўчыныкі!

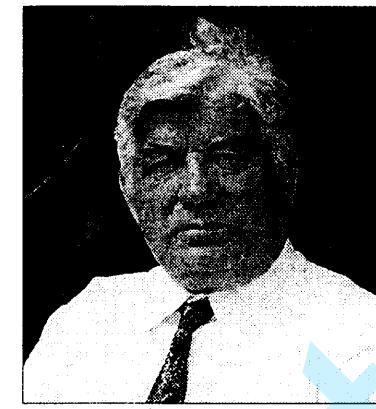
Сёлета ў пачатку траўня мінае 55 гадоў з дня перамогі над фашистыскай Нямеччынай, а 3 верасня 2000 году споўніцца такі ж тэрмін з дня заканчэння другой сусветнай вайны навогол, якія па ўз্দзесяненых супраць чалавечтва злачынствах і матэрыяльных разбурэннях ня ведае сабе роўных. Яе адрозненіне ад першай сусветнай вайны, галоўнай прычынай развязванья якой зьявіліся непрыміримыя эканамічныя супіречнасці паміж дзяржвамі групоўкамі дзяржаваў, заключаецца ў том, што яна пачалася с зомвы двума палітычнымі дыктатарскімі рэжымамі, якія супернічалі паміж сабою за ўсталяванне сусветнага панавання на бальшавізму, узьнікненіе якіх было адрыжкай мініяцюрнай маракічнай дыктатуры, што праіснавалі ў Расеі і Нямеччыне аж да пачатку ХХ ст.

Сvet, бадай, ня ведае большых па сваіх памерах і цынізму злачынстваў супраць чалавечтва, чым падпісаны ў Маскве 23 жніўня 1939 году В. Молатав і I. Рыбаконром падамоў і пратаколаў аб супрацоўніцтве і падзелу паміж двумя дыктатарскімі рэжымамі сфраў уплыву ў Эўропе. Названыя дакументы і падніты ў той дзень I. Сталінам у Крамлі келіх шампанскага за здароўем А. Гітлера, які за лідера, якога нібыта падтрымлівае нямецкі народ, быў па сутнасці блаславеніем адным дыктатарам іншага на развязванье другой сусветнай вайны, пачаткам якой гісторыя лічыць напад 1 верасня 1939 году фашистыскай Нямеччыны на Польшчу. Літаральна праз некалькі дзён ў гэту вайну амаль у якасці саюзніка агрэсара ўступіў і бальшавіцкі рэжым. Ухваленне нападу фашистыскай Нямеччыны на Польшчу і ўвод войскаў у заходнія вобласці Беларусі і Украіны, з якіх ужо ў першыя месяцы быў дэпартаваны ў раёны Сібіры і Казахстану тысячы і ў чым не вінаватых людзей, праядзенне сумеснага ваенна параду нямецка-фашистыскіх і савецка-бальшавіцкіх войскаў у Берасці, з'верскае звінічынне польскіх афіцэрau ў Катынскім лесе пад Смаленскам, ініцыятыва развязванья вайны з Фінляндыйяй, захоп Бэсарабіі, акупацыя прыбалтыскіх дзяржаваў – вось той напоўні пералік злачынстваў бальшавізму, учыненых ім напачатку другой сусветнай вайны па зомве або ўзгадненню з фашизмам.

Недацэнівалі я пагрозу для сусвету зьяўленне дзяржвоў экстремістскіх і па сваёй сутнасці з самага пачатку варожых палітычных пльняй многія кіраўнікі і палітычныя дзеячы краін Заходняй Эўропы і Злучаных Штатаў Амэрыкі. І гэта стала адной з галоўных прычын мюнхенскіх уступак Гітлеру і вялага, галоўным чынам на словах, разагаваньне на даўшыя злачынныя дзеянні па захопу новых тэрыторый або дзвому дыктатарскімі рэжымамі.

I толькі з нападам гітлераўскай Нямеччыны на Савецкі Саюз (ад намеру зрабіць гэта раней ці пазней Гітлер ніколі не адмаўляўся, як не адмаўляўся і Сталін установіць у сувесце панаванье камуністычнага рэжыму), убачыўшы навіслую пагрозу цёмных сілаў рабкы над усім чалавецтвам, кіраўнікі многіх краін сусвету (перш за ўсё ЗША і Вялікабрытаніі) змаглі пераадолец палітычнай пе-рашкоды і пайшлі ў барацьбе з фашизмам на саюз з СССР, кіраўнікі якога, апынуўшыся перад съмяротнай небяспекай, таксама супакоіт свае амбіцы і па ўсталяванью камуністычных парадкіў ў ўсім сусвете. Не скарыліся перад фашизмам прагрэсіўныя сілы ў акупаваных краінах, а таксама сапраўдныя патрыёты ў самой Нямеччыне і саюзных з ёю дзяржавах.

Перамога над Нямеччынай і яе

развіцця і ўсталявання сувязі з заходнім съветам робіць Расейская Федэральная як найбольш магутная на постсавецкай прасторы дзяржава.

Аднак, як паказалі падзеі апошніх гадоў, сусвет яшчэ на выпрацаваў імунітэту супраць новага адраджэння былых дыктатураў. I найбольш слабаю ў гэтых адносінах часткаю ўсходніх дыктатураў аказалася Эўрапейскага кантынэнту аказалася Распубліка Беларусь. Рэцыдыў называўся разымаў зьявіўся тут у выглядзе так званага лукашызму, які ўяўляе сабою сумесь фашизму і бальшавізму, здабраную махровым папулізмам. Верхавод рэжыму адкрыта заўяўляў аб том, што яго кумірам зьяўляецца Гітлер, а яго партраты на пэрыядычна праводжаных яго атакэннем шоў выносяць побач з партрэтамі Сталіна. У Беларусі пад патранажам міністэрства ўнутраных спраў і КГБ створаныя базы па падрыхтоўцы расейскіх фашистыскіх баявых атрадаў РНР.

Новая праіва былых дыктатарскіх рэжыму ў Беларусі не магла расквініць гэткім буйным цвятом, ад якога цягне трупным смуродам адolenага 55 гадоў таму назад фашизму і падцярпела катастрофу ў канцы 80-х — пачатку 90-х гадоў мінулага стагодзіція бальшавізму, каб яму не аказалі актыўную падтрымку былыя кіраўнікі кампартыі Беларусі і многія расейскія палітыкі шавіністычнага кшталту, і ў першую чаргу зноў-такі былыя і сёньняшнія кіраўнікі КПРФ, што яшчэ раз сведчыць, амараўніцці і злачыннасці бальшавізму як экстремістскай палітычнай пльні, і бесчалавечнай ідзялігіі і неабходнасці публічнага асуджэння яго міжнародным судом, як гэта было зроблена з фашизмам на Нюрнберскім працэсе.

У апошні час у верхавода дыктатарскага рэжыму ў Беларусі, тэрмін прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў якога скончыўся 20 ліпеня 1999 году і супраць рэжыму якога ўзбуджана крымінальная справа і вядзецца съледztва, зрабіў новы выпад супраць свайго народу і народаў краін Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы — прапанаваў кіраўнікам Расейскай Федэральныя стварыць на тэрыторыі Беларусі 300-тысячную вайсковую групу, што на практицы азначае, па сутнасці, заклік да акупациі рэспублікі замежнымі войскамі і стварэнне насељніцтва.

Юрыдычную ацэнку вынікаў другой сусветнай вайны даў Нюрнберскі працэс, на якім былы асуджаны не толькі ваенныя злачынцы Нямеччыны, але і сам фашизм як палітычнае състэма і ідалегія. Першы раз у гісторыі агрэсія была прызнаная цяжкім злачынствам супраць чалавечтва. Аднак гэта не было зроблена ў адносінах да другога дыктатарскага рэжыму. Карыстаючыся гэтай беспакаранасцю, бальшавізм змог усталяваць у пасыльваенных гады свой рэжым яшчэ ў некалькіх дзяржавах саветы і стварыць гэта званы сусветныя лягеры сацыялізму, чым затрымаў разыўцца ў многіх краін на цэлых дзесяцігодзін. І спатрабіўся на малыя намаганні прагрэсіўнай часткі чалавечтва і працягілі час, каб бальшавізм як палітычнае състэма і ідалегія прадэмансістраў сваю відавочную непрыгоднасць.

За гэтыя гады далёка наперад пайшлі ў разыўцца ўзбядненіем і дэмакратычнай дзяржавай — былыя

Беларусь павінна быць вольнай і незалежнай дзяржаваю, як аб гэтым было абвешчана Трэцім Устаўным Граматама 25 сакавіка 1918 году і як таго патрабуе Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь.

Жыве Беларусь!

С.Шарэцкі,
Старшыня Вярхоўнага Савету
Рэспублікі Беларусь

Уладзімер СОДАЛЬ

Ня гэтак даўна, гартаючы «Нашу Ніву» за 1910 год, прачытаў: «Нядайна меў тут першую імшу ксёндз Вольскі (родам ён з Радашкавічаў, вучыўся ў Пецярбургу) і на гэту памятку пасыля імши раздаваў абразкі з подпісам па-беларуску з малітвай: «Маліцеся, брацьца, каб мая і ваша афяра была прынята ў Бога, Айца Ўсемагутнага».

Гэтая нататка мяне дужа ўразіла. 1910 год... Беларускія асьветнікі напружваюць усе свае сілы, каб ва ўсіх сферах наладзіць сувядомае беларускае жыццё. У сувязынях таксама. I, як бачна, дзе-нідзе ім гэта ўдаецца. I ѿ сувязынях яны знаходзяць сабе аднадумцаў і пэўную падтрымку. Захадзяцца сабрацы хоць трошкі звестак пра згаданага святара. Але дзе гэтыя звесткі браць? Ці ацалела там хоць што? З такімі думкамі аднойчы я выбраўся ў Радашкавічы. З мною быў і фотамаэстра Анатоль Каляда. Мы ішлі з ім галоўнай радашкавіцкай вуліцай, разглядаючы забудову. Раптам Анатоль і кажа: «Паглядзі на гэту мураванку... Як ты думаеш, колькі ёй гадоў?»

Бачу — даўній муроўкі. Шмат дзе цэгла вышчарбілася, высыпалася, сыплецца чырвоным парашочкам.

«Там бабка сядзіць пры сцяне, на сонечку грээцца, — дадаў Анатоль. — Цікава, хто страйшы: бабка ці дамок?»

Мы зайшлі ў дворык. Анатоль фатаграфуе бабку, ды ня так, як звычайна, вокам праз аўтакамеру, а з рукі, як тэлекамэрый. Часу ў нас мала, вобмаль, ці мо і зусім няма. Мы кіруемся на саракавіны да Веры Андрэеўны Сыніткі-Тарашкевіч-Ніжанкоўскай.

Я пасыплюю толькі пра адно запытанацца ў бабулькі: «Зъ якога Вы году і ці чули чаго пра ксяндза Вольскага?» На першое пытанье адказала, што яна з чатырох нацдатага. А што ж да Вольскага, дык гэты Вольскі — яе дзядзька!

Вось табе і маеш! Я мо гады з два ці тры думаў, як падступіца

КСЁНДЗ ВОЛЬСКІ

На магіле Яна Вольскага

Ксёндз Ян Вольскі. Народзіўся ў 1887 годзе — расстрэляны ў 1943 годзе.

да гэтага Вольскага!

Завуць жанчыну Страфанія. Яе маці і сувятар Вольскі былі родныя брат і сястра. Звалі яго Ян, нарадзіўся ў 1887 годзе. Быў ён вельмі набожны і праудзівы. Вучыўся на сувятара ў Пецярбургу. Знаўся з Янкам Купалам. Вельмі хінуўся да ўсіх беларускага.

Гарой стаяў за Беларусь, за беларусаў. У Радашкавічах ён быў нядоўга. Яго чамусьча пасыпалі з аднае параді ў другую: у Сноў, у Слуцак, Івенец, Нясьвіж...

У Снове быў найдайдзіж. Вайна яго прысыпела ў Кобрыне. I ўсё было ў добра, павінна было быць добра. У Кобрыне, як і ў іншых касцёлах, Ян Вольскі славіў Бога. Славіў нашым беларускім словам, але аднаго разу ў якую віну перед немцамі патрапіў адзін кобрынскі юнак, і немцы меліся яго павесіць. Людзі, а найперш матка таго хлопца, пачалі прасіць сувятара, каб той заступіўся. Пайшоў ён да немцаў. I яму неяк удалося абараніць юнака, і яны яго адпушцілі. А праз колькі дзён памястачку пайшла пагалоска, што той хлопец, якога абараніў сувятар, падаўся да партызанаў. Гэта пагалоска дайшла і да нем-

цаў. Яны Вольскага тут жа арыштавалі, вывелі ў поле і застрэлі... Арыштавалі 9 лістапада 1943 году, а пазбавілі жыцця 15 га.

Сувятарова пляменьніца загадала, што тут, у Радашкавічах, ля мастка праз рэчку, жыве яе старэйшы брат. Яму ўжо за дзяяніста. Але мае добрую памяць і зоркія очы і чытае яшчэ без акуляраў... У яго напраўду акасалася сыветлая памяць.

Так, ягоны дзядзька Ян Вольскі праз усё жыццё тримаўся роднай мовы. Прыгадаў, як у Радашкавічах быў якісь суд. А было гэта яшчэ за царом. Вось на гэтым судзе ён прапрасіў судзіў дазволіць яму съведчыць на яго роднай мове, бо толькі на ёй ён можа даць праудзівую съвядчаніні...

У сувятаровага пляменьніка знайшоўся і невялікі здымак Яна Вольскага. Ян Вольскі на ім у сваім паstryрскім адзеніні. Спакойны і ўраўнаважаны, з добрым паstryрскай аўраём. Паказаў мне сувятароў пляменьнік і здымак з магілкай Яна Вольскага.

Два здымкі... Пачатак пастырства і яго канец. А між імі цэлая вечнасць, цэлая жыццёвая прастора, поўная імгненьняў, парываўнаньняў, самаахвярнасці. «Наша Ніва» з нагоды таго, што сувятар надзяляў вернікаў абразковымі з малітвай па-беларуску, пісала: «Наши беларусы надта цышыліся з гэтым слаўцам у роднай мове». I гэта ўцеха была ўсюды, дзе толькі служыў Богу Ян Вольскі.

и сцяне, на сонечку грээцца, — дадаў яго пасыплюю толькі пра адно запытанацца ў бабулькі: «Зъ якога Вы году і ці чули чаго пра ксяндза Вольскага?» На першое пытанье адказала, што яна з чатырох нацдатага. А што ж да Вольскага, дык гэты Вольскі — яе дзядзька!

Вось табе і маеш! Я мо гады з два ці тры думаў, як падступіца

НОВЫЯ КНИГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Annus Albaruthenicus 2000. Poetica. Prosa. Critica. Translatio. Describere. Год Беларускі 2000. Рэдактар С. Яновіч. Графічнае афармленне Л. Тарасевіч. — Крынікі: Villa Sokrates, 2000.

Гэтае выданыне выглядае як старадрук. Прысывачана беларускай літаратуре, але прызначана не для беларусаў, а для іншых эўрапейцаў, таму тэксты падаюцца ў асноўным не па-беларуску. Штогоднік, выходзіць на Беларускіх краінчыне, у нашай краіне ў продажу наўрад ці з'явіцца. Аб наўбіцці можна пасправаўаць дамоўца пра праз электронную пошту: villa.sokrates@free.art.pl

Arche. Панславізм: думка і злачынствы. № 1 (6), 2000. — Менск: 2000. — 288 с. — Наклад 1000 ас.

У чарговым нумары папулярнага «першага беларускага часапісу ХХI ст.» разглядаюцца праўлемы славянства — чым яно ёсьць і якую ролю мае мы мецьме сла-

вянская ідэя ў будучыні. На гэтыя пытаныні адказ чытаму даюць самыя ж славянскія аўтары амаль з усіх краін Цэнтральнай Эўропы: ад Чэслава Мілаша да Вука Драшкавіча да Міколы Рабчука да Яна Станкевіча. Ад гэтага нумера выкладзіць часапіс выходзіць штомесяц.

Белавеская пушча. Аўтарская газета Валера Дранчука. № 1 (22), 2000. — Менск: 2000. — 32 с. — Наклад 2500 ас.

Адзінага ў краіне прафэсійная прыродалюбівальная газета змяніла свой фармат і, відавочна, рыхтуе чытаму да пераўтварэння сябе ў часопіс.

Ю. Гарбінскі. Беларускія рэлігійныя дзеячы ХХ ст. / Навукова-рэдакцыйная рада: У. Конан (адказны рэдактар) ды іншыя. — Менск—Мюнхен: Беларускі кнігазбор, 1999. — 752 с.: іл. — Наклад 1500 ас. ISBN 985-6318-65-3

Выйшла дадатковым накладам манаграфія пра беларускі рэлігійны рух і яго найвыдатней-

ших дзеячоў гэтага стагодзьдзя. Кніга ўлучае па-над паўтары сотні біографіяў, мартыралёгію і факсыміле шматлікіх унікальных дакументаў. Дамовіца пра набыццё можна праз тэлефон 284-10-87 (Наталя Мазоўка) — цана 10 уні.

Выйсв. № 1, 2000. — Менск: Цэнтар «Супольнасць», Цэнтар «Адукатар», 2000. — 6 с. — Наклад 299 ас.

Аматарам паскуголіц на адвечныя беларускія темы пропануецца гэты съпейнічак. Ён складзены паводле гітоў скайцкага летніка «Нарацанка—1999». Замовіць можна праз тэл.: (017) 263-99-90.

Гісторыя Беларусі: 9 кляса. 2-е выд. Падрыхтоўка да экзамену з курсу базавае школы. Білеты. Прыклады адказу. Даведкі. — Менск: ТАА «Лекцыя», 2000. — 116 с. — Наклад 10000 ас. ISBN 985-6305-23-3

Кніга складзена ў адпаведнасці з нацыянальнай канцепцыі

ВЯЛІКІ КНЯЗЬ ІНСТРУМЕНТАЙ 11

Уладзімер Неўдах.

Cantantibus organis:

Беларуская арганная культура ў кантынэнтальнай эўрапейскай музычнай гісторычнага практыку. — Менск: Тэхнадэйт, 1999. — 170 с. ISBN 985-6234-74-3.

Дзіўна, што беларуская кніга

пра арганы зьявілася толькі пасля расейскай. Каму, як на нам, ведаць арганы і пісць пра іх. Аднак не давалі рабіц. Сказаць дзякую мусім пяпер даследніку і пра прапагандысту арганнай музыкі Уладзімеру Неўдаху за ягоную кнігу. Яна стала першай пра беларускія арганы, на яе будучы абаронца іншыя. Музыканты праје яшчэ напішуть, а пакуль колькі словаў пра гісторычнае тло тэмы.

Адкуль у Беларусь прыйшли арганы? Прямыя канцы XX ст. у думках і прадэзіналаў, і прафанаў арганы сталі музычнымі сінонимамі каталіцтва. Адсюль меркаванье, што распаўсюджванне аргану ў нас шчыльна звязанае з пашырэннем касцёлу. Між тым, арганы шанавалі ў праваслаўнай Бізантый, адно не як царкоўны інструмент, а сівецкі, але ж вельмі паважаны, імператарскага ўзроўню. Калі грэкі ў XI ст. збудавалі кіеўскі Сафійскі сабор, дык на адным з муроў намалявалі кампазыцыю — арганіст іграе на арганах, а двое яго памагатых надзімаюць міхі. Усяслася Чарадзей таксама збудаваў сабе Сафію, на жаль, ня ведаем, што за грэкі яна мела. Пару разоў арганы згадваюцца ў праваслаўнай літаратуре XII—XIII ст., але не ў Беларусі. Магчыма, арганы былі ў той час і ў нас. Пашырэнне каталіцтва гэтаму, канечно, спрыяла. Толькі не з XII—XIV, а з XI ст. пакончыў самыя раннія звесткі аб прынікненні каталіцтва на Беларусь. Жонкай князя тураўскага Святаполка Яраполчыча была дачка польскага князя Балеслава Сымелага, а спаведнікам яна ў Тураве трymala biskupa kalabrejaskaga Rainera. На матэрыяльной культуры ранненефадальнай Беларусі ёсць досыць элемэнтаў каталіцкай культуры.

Маглі быць і касцёльныя арганы. Іх любілі шматлікія манасці законы (апароч марыяўтак — яны пакінулі каталіцтва і ўтварылі самастойную пратэстанцкую царкву). Вельмі паважалі арганы езуіты. Праваслаўная царква традыцыйна ад арганнай музыкі адмаўлялася. Пазыцыя ўніяцкай царквы досыць цікавая. Пэўна, да Замойскага сабору 1720 году ўніяты наставілі ў цэрквях аргану: і нязвычайна было, і

задорага. Прынамсі, нікому з пядрэдніх дасыльднікаў і самому У.Неўдаху на трапіліся звесткі пра ўніяцкія арганы XVI — першай паловы XVIII ст. Таму асьцярожна трэба ставіцца да меркавання, што арганныя творы знамітага «Полацкага сыштку» ў свой час гралися ва ўніяцкай царкве. Бяспрэчна тое, што першыя звесткі пра арганы на беларускіх землях адносіцца да каталіцкай канфесіі. Матэрыялаў тут шмат, многа яшчэ проста на знайдзена.

Каб гісторыкі музыкі валодалі ўмельствам шукаць інфармацыю ў архівах, корпус звестак значна б вырас. Шукаць трэба ў касцельных і гарадзіцкіх гаспадарчых дакументах, візгах і інвентарах. Калі бы музыкантымі хапіла піаренія праглядаць нават аблікаваныя дакументы, дык у кнізе Неўдаха можна было б знайсці імя першага вядомага арганіста на сучаснай тэрыторыі Беларусі — берасціцца Трошка (інвентар Берасця 1566 году). Гарэзікі інвентары каштоўныя тым, што даюць імянныя арганістамі. Прыкладам, неапублікаваная віzyta клецкага парапільнага арганіста ўладаваныя пасытыўныя (нават аблікаваныя) імянныя арганістамі. Візыта 1766 году засыпела на корах пазытыў «нядайна ўладаваныя аб дзвеяці галасах з бубнамі». Візыта 1766 году засыпела на корах пазытыў «нядайна ўладаваныя аб дзвеяці галасах з бубнамі, другі пазытыў... стары, уніз, няспраўны, рапарацыі патрабуе». У 1796 годзе касцёл меў пазытыў ужо аб адзіннадцаті галасах з бубнамі, другі пазытыў... стары, уніз, няспраўны, рапарацыі патрабуе». У 1796 годзе касцёл меў пазытыў ужо аб адзіннадцаті галасах з бубнамі, другі пазытыў... стары, уніз, няспраўны, рап

